Educació parental en línia: revisió de la literatura

Educación parental en línea: revisión de la literatura

E-parenting: A review of the literature

Rodrigo, M. J.; Balsells, M. A.; Vaquero, E.; Suárez, A.; Fernández-Rodrigo, L.

CÀTEDRA
EDUCACIÓ I ADOLESCÈNCIA
ABEL MARTÍNEZ OLIVA

Col·lecció monogràfics
Vol. 3

La Càtedra Educació i Adolescència és un espai basat en l'anticipació i la detecció de noves necessitats en l'adolescència, amb l'objectiu de promoure la investigació i la innovació educatives i atendre aquestes necessitats de manera eficaç, eficient i sostenible. Es tracta d'un fòrum per identificar les condicions dels centres educatius que fomenten una transició adequada a la vida adulta dels adolescents i per desenvolupar la seva investigació des dels eixos reconeguts per la comunitat científica. La Càtedra té la finalitat de traslladar i divulgar els resultats dels projectes d'investigació desenvolupats per crear sinergies de treball entre els seus membres, els professionals de l'educació i la societat.

Aquesta col·lecció de monogràfics vol fomentar la projecció social dels resultats de la investigació realitzada per la Càtedra amb la difusió dels productes generats a tota la ciutadania, als professionals interessats en el tema, a les famílies, als mateixos adolescents i als organismes i institucions públics i privats.

Càtedra Educació i Adolescència
Universitat de Lleida
Campus de Cappont
Edifici Polivalent
C. Jaume II, 71
Despatx 0.22
25001 Lleida

(c) Edicions de la Universitat de Lleida, 2018
(c) Càtedra Educació i Adolescència. Universitat de Lleida
(c) Dels textos: els autors
(c) De les il·lustracions: Shutterstock

Disseny i maquetació: UP2YOU Creativos del Marketing
ISBN: 978-84-9144-090-1
DL: L 394-2018
Llicència Creative Commons Reconeixement - No comercial - Compartir igual

La Cátedra Educación y Adolescencia es un espacio basado en la anticipación y detección de nuevas necesidades en la adolescencia con el fin de promover la investigación y la innovación educativas y atender estas necesidades de manera eficaz, eficiente y sostenible. Se trata de un foro para identificar las condiciones de los centros educativos que fomenten una adecuada transición a la vida adulta de los adolescentes y para desarrollar su investigación desde los ejes reconocidos por la comunidad científica. La Cátedra tiene la finalidad de trasladar y divulgar los resultados de los proyectos de investigación desarrollados para crear sinergias de trabajo y de debate entre sus miembros, los profesionales de la educación y la sociedad.

Esta colección de monográficos quiere fomentar la proyección social de los resultados de la investigación realizada por la Cátedra con la difusión de los productos generados a toda la ciudadanía, a los profesionales interesados en el tema, a las familias, a los propios adolescentes y a los organismos e instituciones públicos y privados.

The Education and Adolescence Chair is a space that is based on the anticipation and detection of new needs in adolescence with the aim of fostering research and educational innovation and of answering these needs effectively, efficiently and sustainably. It is a forum for identifying the conditions in schools that foster an adequate transition to adult life by adolescents and for conducting their research on the basis of the central axes recognised by the scientific community. The aim of the Chair is to convey and publish the results of the research projects conducted to create work synergies between the members of the Chair, education professionals and society.

This collection of dossiers seeks to promote the social projection of the results of the research undertaken by the Chair, disseminating the products generated to the public as a whole, professionals interested in the subject, families, adolescents themselves and public and private agencies and institutions.

Índex / Índice / Summary

Resultas clau....6
Resultados clave....7
Key results....7

Antecedents....6
Antecedentes....7
Background....7

Objectius i metodologia....22
Objectivos y metodologia....23
Objectives and methology....23

Resultats....26
Resultados....27
Results....27

Limitacions....32
Limitaciones....33
Limitations....33

Conclusions....32
Conclusiones....35
Conclusions....33

Referéncias / Referències / References....38

Resultats clau

La irrupció d'internet en totes les àrees de la vida quotidiana com a eina de recerca d'informació també s'ha posat de manifest en l'educació parental i familiar. Les famílies utilitzen la xarxa per buscar-hi ajuda en el desenvolupament de les funcions parentals, així com per realitzar accions formatives d'educació parental. La investigació comença a mostrar evidències de com s'han de desenvolupar aquestes pràctiques d'educació parental en línia de manera eficaç i eficient, però queden diversos interrogants per aprofundir: quin tipus d'eina TIC es planteja per desenvolupar els programes i recursos d'educació parental en línia?; quins objectius i característiques tenen els programes i recursos parentals en línia?; quins són els beneficis i les limitacions dels programes i recursos en línia per a les famílies participants? La revisió de la literatura mostra que:

- **Internet ofereix diverses possibilitats a les famílies per accedir a recursos d'educació parental**, tals com pàgines web informatives, de comunicació (fotos i xarxes socials) i programes socioeducatius en línia.
- **L'educació parental en línia pretén, en general, oferir suport professional o d'altres pares, reduir l'aïllament social i l'estrès parental, promoure bones pràctiques parentals i millorar la percepció d'autoeficàcia en la tasca parental** en general, malgrat que alguns recursos estan dissenyats especialment per a les famílies amb necessitats particulars.
- Els usuaris que accedeixen a recursos i programes parentals en línia provenen de diverses situacions socioeconòmiques, malgrat que la majoria són dones i són usuàries habituals d'internet.
- **L'educació parental en línia permet incrementar el suport social**, millorar l'autoeficàcia com a pares, promoure l'ús de bones pràctiques, percebre canvis en la manera d'actuar en el desenvolupament parental i millorar la resolució de conflictes en la família.
- **El desenvolupament d'un recurs o programa parental en línia requereix prestar atenció a la formació dels professionals sobre l'ús pedagògic i tecnològic de les TIC**, assegurar unes infraestructures tecnològiques suficients i establir estàndards ètics i de qualitat.
- La investigació sobre l'educació parental en línia és recent, però demostra que **internet és un mitjà potencial per desenvolupar recursos educatius per a pares i mares**; per això convé que els estudis segueixin indagant-ne les possibilitats i limitacions.

Antecedents

L'educació parental

La Recomanació Rec (2006)/19 del Consell d'Europa als estats membres sobre polítiques de suport a la criança ha posat en relleu la necessitat de crear mesures que fomentin el benestar social i familiar, així com oferir suport, tant presencial com en línia, als pares europeus. La finalitat d'aquesta recomanació és contribuir a la millora del desenvolupament de la tasca parental, garantint el dret superior de l'infant i potenciant-ne el ple desenvolupament (Rodrigo, 2010). **Sens dubte, l'ús d'internet possibilita una nova manera de proporcionar el suport parental, que pot utilitzar-se tant per a la prevenció**

L'ús d'internet possibilita una nova manera de proporcionar el suport parental.

Resultados clave

La irrupción de internet en todas las áreas de la vida cotidiana como herramienta de búsqueda de información también se ha puesto de manifiesto en la educación parental y familiar. Las familias usan la red para buscar ayuda en el desempeño de las funciones parentales, así como para realizar acciones formativas de educación parental. La investigación comienza a mostrar evidencias del modo en que se deben desarrollar dichas prácticas de educación parental en línea de forma eficaz y eficiente, pero quedan por profundizar varios interrogantes: ¿qué tipo de herramientas TIC se emplean para desarrollar los programas y recursos de educación parental en línea?; ¿qué objetivos y características tienen los programas y recursos parentales en línea? ¿cuál es el perfil de las familias que acceden a los programas y recursos parentales en línea?; ¿cuáles son los beneficios y las limitaciones de los programas y recursos en línea para las familias participantes? La revisión de la literatura muestra que:

- **Internet ofrece diversas posibilidades a las familias para acceder a recursos de educación parental**, como páginas web informativas, de comunicación (foros y redes sociales) y programas socioeducativos en línea.
- **La educación parental en línea pretende, en general, ofrecer apoyo profesional o de otros padres, reducir el aislamiento social y el estrés parental, promover buenas prácticas parentales y mejorar la percepción de autoeficacia en la tarea parental** en general, aunque algunos recursos están diseñados especialmente para familias con necesidades particulares.
- Los usuarios que acceden a recursos y programas parentales en línea proceden de diversas situaciones socioeconómicas, aunque la mayoría son mujeres y son usuarias habituales de internet.
- **La educación parental en línea permite incrementar el apoyo social**, mejorar la autoeficacia como padres, promover el uso de buenas prácticas, percibir cambios en la forma de actuar en el desempeño parental y mejorar la resolución de conflictos en la familia.
- **El desarrollo de un recurso o programa parental en línea requiere prestar atención a la formación de los profesionales sobre el uso pedagógico y tecnológico de las TIC**, asegurar unas infraestructuras tecnológicas suficientes y establecer estándares éticos y de calidad.
- La investigación sobre educación parental en línea es reciente, pero en ella se demuestra que **internet es un medio potencial para desarrollar recursos educativos para padres y madres**; por ello conviene que los estudios sigan indagando sus posibilidades y limitaciones.

Antecedentes

La educación parental

La Recomendación Rec (2006)/19 del Consejo de Europa a los Estados miembros sobre políticas de apoyo a la parentalidad ha puesto de relieve la necesidad de crear medidas que fomenten el bienestar social y familiar, así como ofrecer apoyo, tanto presencial como en línea, a los padres europeos. La finalidad de esta recomendación es contribuir a mejorar el desempeño de la tarea parental, garantizando el derecho

Key results

The presence of the internet in all areas of everyday life as an information search tool has also highlighted parenting and family education. Families use the internet to look for help in carrying out parenting duties and to train themselves in parenting. Research is beginning to show evidence of the way in which these e-parenting practices should be undertaken effectively and efficiently, although a number of questions remain to be looked at more closely: What type of ICT tool is considered when developing e-parenting programs and resources?; What are the aims and characteristics of e-parenting programs and resources?; What are the benefits and limitation of online programs and resources for participating families? A review of the literature shows that:

- **The internet offers families a range of options when accessing parenting education resources**, such as information websites, communication websites (photos and social media) and online socio-educational programs.
- Generally speaking, **e-parenting seeks to offer professional support and/or support from other parents, reduce social isolation and parental stress, promote good parenting practices and improve the perception of self-efficacy in parenting** in general, although some resources are designed especially for families with specific needs.
- The users who access e-parenting resources and programs come from diverse socio-economic backgrounds, although the majority are women and are frequent internet users.
- **E-parenting enables an increase in social support**, an improvement in self-efficacy as parents, the promotion of the use of good practices, a perception of changes in how they act in parental development and an improvement in conflict-solving in the family.
- **The development of an e-parenting resource or program requires attention to be paid to the training of professionals in the educational and technological use of ICT**, ensuring sufficient technological infrastructures and establishing ethical and quality standards.
- Research into e-parenting is resident but it has shown that the **internet is a potential medium for developing educational resources for parents**, which is why studies need to continue to examine its possibilities and limitations.

Background

Parenting Education

Recommendation (2006)/19 of the Council of Europe to Member States on policy to support positive parenting highlighted the need to create measures that foster social and family wellbeing and offer support both in person and online to parents in Europe. The aim of the Recommendation is to contribute to improving the parenting task, guaranteeing the higher right of the child and enhancing their full development (Rodrigo, 2010). Without a doubt, **the use of the internet offers a new way of providing support for parenting that can be used both for universal prevention for all families and for selective and specific use for families with greater levels of vulnerability and psychosocial risk**.

universal, que arribi a totes les famílies, com per al seu ús selectiu i indicat per a aquelles famílies amb nivells més elevats de vulnerabilitat i de risc psicosocial.

En els últims anys, internet s'ha convertit en una eina de la vida quotidiana que s'utilitza diàriament per a multitud d'activitats, com consultar el correu electrònic, adquirir béns i serveis o llegir el diari (Seybert, 2012; Seybert & Reinecke, 2014). L'ús d'internet ha crescut també exponencialment a Espanya. L'any 2013, el 49,5 % de les famílies l'utilitzava diàriament, xifra que va augmentar fins a un 61 % l'any 2015 (Consejo Económico y Social de Espanya, 2017; Varela-Ferrío, 2015). Les persones amb un nivell educatiu més elevat són les que més utilitzen les TIC diàriament (50 %), en relació amb les persones illetrades (12 %) i les persones amb un nivell educatiu de primària (38 %). En aquest mateix estudi es va observar que entre els anys 2006 i 2015 el seu ús s'incrementava del 38 % al 78,7 % entre les famílies amb almenys un membre de 16 a 74 a nys amb connexió amb internet. Per tant, **es donen les condicions per tal que els pares, les mares i altres figures parentals puguin acudir a la xarxa per fer-hi recerques d'informació i aconseguir suports amb finalitat educativa**.

El paper de les TIC en l'educació familiar

Actualment els pares veuen en internet una font de suport al desenvolupament parental. Malgrat que en un primer moment, aquest espai era utilitzat per a la recerca d'informació sobre la salut, en els últims anys el seu ús s'ha ampliat a altres temes d'interès més educatiu, però sense abandonar la recerca sobre embarassos i primeres etapes del desenvolupament (Bylund, 2005; Daneback & Plantin, 2008; Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013a). A més, s'ha detectat que els pares són els qui més es connecten, i amb més entusiasme que els qui no són pares (Myers-Walls & Dworkin, 2015). La raó d'això es que observen beneficis clars en la possibilitat de trobar persones amb les quals compartir les seves experiències, trobar un espai per reflexionar i, fins i tot, conèixer altres recursos que ofereixin la possibilitat d'aprendre diferents maneres d'actuar com a pares (Ammari & Schoenebeck, 2015; Dworkin, Connell & Doty, 2013; Muñetón, Suárez & Rodrigo, 2015; Rothbaum, Martland & Jannsen, 2008; Suárez, Rodrigo & Muñetón, 2016).

Malgrat que en un primer moment, Internet era utilitzat per a la recerca d'informació sobre la salut, en els últims anys el seu ús s'ha ampliat a altres temes d'interès més educatiu, però sense abandonar la recerca sobre embarassos i primeres etapes del desenvolupament (Bylund, 2005; Daneback & Plantin, 2008; Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013a).

Segons Plantin & Daneback (2099), **els motius que actualment condueixen els pares a utilitzar internet amb fins educatius són la necessitat de complementar les xarxes de suport presencial; l'increment de les formes de diversitat familiar**, que porten a noves maneres de ser pares, per a les quals no hi havia models en la família mateixa; **la necessitat d'alleugerir el sentiment d'aïllament en el desenvolupament de la tasca parental, i la possibilitat de compartir les seves experiències amb altres pares i mares**. A més, s'ha observat que internet pot ser un espai en el qual potenciar el denominat *e-empowerment* (Amichai-Hamburger, MacKenna & Tal, 2008), per la possibilitat de desenvolupar un procés de canvi, tant personal com social, en contactar amb persones amb qui compartir uns interessos comuns i crear comunitats entorn de temàtiques parentals. Com podem veure en la taula 1, les activitats dels pares a internet amb fins educatius han estat explotades en els últims anys en diferents països europeus i americans.

superior del niño o niña y potenciando su desarrollo pleno (Rodrigo, 2010). Sin duda, **el uso de internet posibilita una nueva forma de proporcionar apoyo parental que puede utilizarse tanto para la prevención universal, que llegue a todas las familias, como para su uso selectivo e indicado para aquellas familias con mayores niveles de vulnerabilidad y de riesgo psicosocial**.

En los últimos años, internet se ha convertido en una herramienta de la vida cotidiana, que se utiliza a diario para multitud de actividades, como consultar el correo electrónico, adquirir bienes y servicios o leer el periódico (Seybert, 2012; Seybert & Reinecke, 2014). El uso de internet ha crecido también exponencialmente en España. En el año 2013, el 49,5 % de las familias lo utilizaba a diario, cifra que aumentó hasta un 61 % en el año 2015 (Consejo Económico y Social de España, 2017; Varela-Ferrío, 2015). Las personas con un mayor nivel educativo son las que más utilizan las TIC a diario (50 %), en relación con las personas iletradas (12 %) y las personas con un nivel educativo de primaria (38 %). En este mismo estudio se observó que entre los años 2006 y 2015 su uso se incrementaba del 38 % al 78,7 % entre las familias con al menos un miembro de 16 a 74 años con conexión a internet. Por tanto, **se dan las condiciones para que los padres y madres u otras figuras parentales puedan acudir a la red para realizar búsquedas de información y recabar apoyos con finalidad educativa**.

El papel de las TIC en la educación familiar

Actualmente, los padres ven en internet una fuente de apoyo al desempeño parental. Aunque en un primer momento, este espacio era utilizado para la búsqueda de información sobre la salud, en los últimos años su uso se ha ampliado a otros temas de interés más educativo, pero sin abandonar la búsqueda sobre embarazo y primeras etapas del desarrollo (Bylund, 2005; Daneback & Plantin, 2008; Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013a). Además, se ha detectado que los padres son los que más se conectan, y con más entusiasmo que los que no son padres (Myers-Walls & Dworkin, 2015). La razón de ello es que observan claros beneficios en la posibilidad de encontrar personas con las que compartir sus experiencias, encontrar un espacio para reflexionar, e incluso conocer otros recursos que ofrecen la posibilidad de aprender diferentes formas de actuar como padres (Ammari & Schoenebeck, 2015; Dworkin, Connell & Doty, 2013; Muñetón, Suárez & Rodrigo, 2015; Rothbaum, Martland & Jannsen, 2008; Suárez, Rodrigo & Muñetón, 2016).

Según Plantin & Daneback (2009), **los motivos que conducen actualmente los padres a usar internet con fines educativos son la necesidad de complementar las redes de apoyo presencial; el incremento de las formas de diversidad familiar**, que llevan a nuevas formas de ser padres, para las que no había modelos en la propia familia; **la necesidad de aliviar el sentimiento de aislamiento en el desempeño de la tarea parental; y la posibilidad de compartir sus experiencias con otros padres y madres**. Además, se ha observado que internet puede ser un espacio en el que potenciar el denominado *e-empowerment* (Amichai-Hamburger, MacKenna & Tal, 2008), por la posibilidad de desarrollar un proceso de cambio, tanto personal como social, al contactar con personas con las que compartir unos intereses comunes y crear comunidades en torno a temáticas parentales. Como podemos ver en la tabla 1, las actividades de los padres en internet con fines educativos se han venido explorado en los últimos años en diferentes países europeos y americanos.

In recent years, the internet has become a tool of everyday life that is used daily for a great many activities, such as checking email, buying goods and services and reading the newspaper (Seybert, 2012; Seybert and Reinecke, 2014). Internet use has also grown exponentially in Spain. In 2013, 49.5% of families used it daily, increasing to 61% by 2015 (Spanish Economic and Social Council, 2017; Varela-Ferrío, 2015). People with a higher level of education use ICT on a daily basis the most (50%), compared with illiterate people (12%) and people with primary-level education (38%). In the same study, it was seen that between 2006 and 2015, its use increased from 38% to 78.7% in families with at least one family member between 16 and 74 with an internet connection. Therefore, **the conditions exist for parents and other parental figures to use the internet to run information searches and obtain educational support**.

The role of ICT in family education

Parents today see the internet as a source of support for parenting development. Despite its initially being used for internet searches on health, in recent years its use has extended to other more educational areas of interest, albeit without forgoing searches on pregnancy and early stages of development (Bylund, 2005; Daneback and Plantin, 2008; Nieuwboer, Fukkink and Hermanns, 2013a). In addition, it has been noted that it is parents who connect the most and with greater enthusiasm than non-parents (Myers-Walls and Dworkin, 2015). The reason for this is that clear benefits are seen in the possibility of finding people with whom to share their experiences, finding a place to think, and even discovering other resources that offer the possibility of learning different ways of acting as parents (Ammari and Schoenebeck, 2015; Dworkin, Connell and Doty, 2013; Muñetón, Suárez and Rodrigo, 2015; Rothbaum, Martland and Jannsen, 2008; Suárez, Rodrigo and Muñetón, 2016).

According to Plantin and Daneback (2099) **the causes that currently lead parents to use the internet for educational purposes are the need to complement in-person support networks, the increase in the forms of family diversity** that lead to new ways of being parents for which there were no models in their own family, **to alleviate the feeling of isolation in carrying out the parenting task and the possibility of sharing their experiences with other parents**. In addition, it has been observed that the internet may be a space in which to foster so-called *e-empowerment* (Amichai-Hamburger, MacKenna and Tal, 2008) due to the possibility of developing both a personal and social process of change by being in contact with people with whom to share common interests and create communities based on parenting topics. As we can see in Table 1, the activities of parents on the internet for educational purposes have undergone a boom in recent years in a number of European and American countries.

Taula 1. Algunes investigacions destacades sobre l'ús educatiu d'internet per part dels pares
Tabla 1. Algunas investigaciones destacadas sobre el uso educativo de internet por parte de los padres
Table 1. Some leading research into the educational use of the internet by parents.

Investigació Investigación Research	País País Country	Participants Participantes Participants
"L'ús de recursos web com a suport a l'educació dels fills en els pares colombians" (Muñetón, Suárez & Rodrigo, 2015)	Colòmbia	225 pares i mares de 20 a 65 anys.
"El uso de recursos web como apoyo a la educación de los hijos en los padres colombianos" (Muñetón, Suárez & Rodrigo, 2015)	Colombia	225 padres y madres de 20 a 65 años.
The use of web resources as support for the education of children among Colombian parents. (Muñetón, Suárez and Rodrigo, 2015)	Colombia	225 parents aged between 20 and 65
"Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents' internet use for parenting" (Baker, Sanders & Morawska, 2017)	Austràlia	459 pares i mares amb fills de 2 a 12 anys.
"Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents' internet use for parenting" (Baker, Sanders & Morawska, 2017)	Australia	459 padres y madres con hijos de 2 a 12 años.
Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents' internet use for parenting. (Baker, Sanders and Morawska, 2017)	Australia	459 parents with children between 2 and 12.
"Parental use of the Internet to seek health information and primary care utilisation for their child: a cross-sectional study" (Bouche & Migeot, 2008)	França	1.067 pares i mares amb fills de 2 a 6 anys.
"Parental use of the Internet to seek health information and primary care utilisation for their child: a cross-sectional study" (Bouche & Migeot, 2008)	Francia	1.067 padres y madres con hijos de 2 a 6 años.
Parental use of the Internet to seek health information and primary care utilisation for their child: a cross-sectional study. (Bouche and Migeot, 2008)	France	1.067 parents with children between 2 and 6.

Objectis de l'estudi Objetivos del estudio Aims of the study	Resultats destacats Resultados destacados Notable results
• Analitzar les possibles diferències sociodemogràfiques que modulen l'ús d'internet. • Observar les habilitats en la recerca i gestió de la informació al web	• El 69,3 % va indicar que accedien a internet diàriament. Els temes de recerca eren sobre el col·legi dels fills (40,5 %), salut familiar (40,4 %), consells per a pares (26,4 %), problemes de conducta (28 %) i desenvolupament evolutiu (25,8 %), tots modulats pel nivell educatiu.
• Analizar las posibles diferencias sociodemográficas que modulan el uso de internet. • Observar las habilidades en la búsqueda y gestión de la información en la web.	• El 69,3 % indicó que accedían a internet diariamente. Los temas de búsqueda eran sobre el colegio de los hijos (40,5 %), salud familiar (40,4 %), consejos para padres (36,4 %), problemas de conducta (28 %) y desarrollo evolutivo (25,8 %), todo ello modulado por el nivel educativo.
• Analyse possible socio-demographic differences that modulate use on the internet. • Observe information search and management skills on the internet.	• 69.3% stated that they accessed the internet every day. The search subjects were on the children's school (40.5%), family health (40.4%), advice for parents (26.4%), behavioural problems (28%) and evolutional development (25.8%), all of them modulated by the level of education.
• Explorar l'existència de diferències en l'ús d'internet sobre temes parentals entre pares catalogats com d'alt risc" i famílies amb menor risc.	• El 65 % utilitzava llocs web, i el 45 %, xarxes socials. El perfil era de dones joves sense feina que utilitzaven internet diàriament. No van observar diferències entre les famílies amb alt risc i menor risc quant a les activitats en línia amb fins educatius.
• Explorar la existencia de diferencias en el uso de internet sobre temas parentales entre padres catalogados como de "alto riesgo" y familias con menor riesgo.	• El 65 % utilizaba sitios web, y el 45 %, redes sociales. El perfil era de mujeres jóvenes sin empleo que usaban internet a diario. No observaron diferencias entre las familias con alto riesgo y menor riesgo en cuanto a las actividades en línea con fines educativos.
• Explore the existence of differences in the use of the internet on parenting subjects between parents classed as "high risk" and families with a lower risk.	• 65% used websites and 45% used social media. The profile was of young unemployed women who used the internet every day. No differences were observed between high-risk and lower-risk families in terms of online activities for educational purposes.
• Examinar la relació entre l'ús d'internet dels pares per a la recerca d'informació de salut i la freqüència quant a la consulta d'atenció primària per als seus propis fills.	• El 52 % va indicar que havien utilitzat internet com a mínim un cop com a recurs de recerca d'informació sobre salut familiar. • Van concloure que no hi havia relació entre l'ús d'internet com un recurs de recerca d'informació i l'ús de la consulta d'atenció primària.
• Examinar la relación entre el uso de internet de los padres para la búsqueda de información de salud y la frecuencia en cuanto a la consulta de atención primaria para sus propios hijos.	• El 52 % indicó que habían utilizado internet al menos una vez como recurso de búsqueda de información sobre salud familiar. • Concluyeron que no había relación entre el uso de internet como un recurso de búsqueda de información y el uso de la consulta de atención primaria.
• Examine the relationship between the internet use of parents to search for health information and the frequency of primary healthcare use for their own children.	• 52% stated that they had used the internet at least once as a family health information search resource. They concluded that there was no relationship between the use of the internet as an information search resource and the use of primary healthcare attention.

Taula 1. Algunes investigacions destacades sobre l'ús educatiu d'internet per part dels pares
Tabla 1. Algunas investigaciones destacadas sobre el uso educativo de internet por parte de los padres
Table 1. Some leading research into the educational use of the internet by parents.

Investigació Investigación Research	País País Country	Participants Participantes Participants
"Parents' of adolescents use of social networking sites" (Doty & Dworkin, 2014)	EUA	649 pares i mares amb fills adolescents.
"Parents' of adolescents use of social networking sites" (Doty & Dworkin, 2014)	EE. UU.	649 padres y madres con hijos adolescentes.
Parents' of adolescents use of social networking sites. (Doty and Dworkin, 2014)	USA	649 parents with adolescent children.
"Socially unbiased parenting support on the Internet: a cross-sectional study of users of a large Swedish parenting website" (Sarkadi & Bremberg, 2005)	Suècia	2.221 pares i mares de 35 a 44 anys.
"Socially unbiased parenting support on the Internet: a cross-sectional study of users of a large Swedish parenting website" (Sarkadi & Bremberg, 2005)	Suecia	2.221 padres y madres 35 a 44 años.
Socially unbiased parenting support on the Internet: a cross-sectional study of users of a large Swedish parenting website. (Sarkadi and Bremberg, 2005)	Sweden	2.221 parents aged between 35 and 44.
"Parental activities seeking online parenting support: Is there a digital skill divide?" (Suárez, Rodrígo & Muñetón, 2016)	Espanya	234 pares i mares.
"Parental activities seeking online parenting support: Is there a digital skill divide?" (Suárez, Rodrigo & Muñetón, 2016)	España	234 padres y madres.
Parental activities seeking online parenting support: Is there a digital skill divide? (Suárez, Rodrigo and Muñetón, 2016)	Spain	234 parents

Objectis de l'estudi Objetivos del estudio Aims of the study	Resultats destacats Resultados destacados Notable results
• Indagar quins són els usos que fan els pares d'adolescents de les xarxes socials en línia.	• Es va observar que el 63 % utilitzava xarxes socials per a pares; el 37 %, xats en recursos parentals en línia, i el 38 % enviava missatges a aquest tipus de recurs.
• Averiguar cuáles son los usos que hacen los padres de adolescentes de las redes sociales en línea.	• Se observó que el 63 % utilizaba redes sociales para padres; el 37 %, chats en recursos parentales en línea; y el 38 % mandaba mensajes en este tipo de recursos.
• Look into the use parents of adolescents make of online social media.	• It was observed that 63% used social media for parents, 37% chats in online parenting resources, 38% sent messages to this type of resource.
• Analitzar si internet pot proporcionar suport social parental a pares i mares suecs. • Observar si la interacció i el suport social són únicament per a famílies privilegiades o, al contrari, poden ser útils per a qualsevol tipus de família.	• Es va observar que el 93 % dels enquestats utilitzava internet tots els dies, dels quals el 37 % va indicar que s'hi connectava tres hores al dia. Internet és percebuda com una eina de suport, potencialment útil i accessible per a l'educació dels seus fills, fins i tot per a les famílies monoparentals més necessitades, com a mesura per promoure el benestar familiar i del nen.
• Analizar si internet puede proporcionar apoyo social parental a padres y madres suecos. • Observar si la interacción y el apoyo social son solo para familias privilegiadas o, por el contrario, pueden ser de utilidad para cualquier tipo de familia.	• Se observó que el 93 % de los encuestados utilizaba internet todos los días, de los cuales el 37 % indicó que se conectaba tres horas al día. Internet es percibida como una herramienta de apoyo, potencialmente útil y accesible para la educación de sus hijos, incluso en las familias monoparentales más necesitadas, como medida para promover el bienestar familiar y del niño.
• Analyse whether the internet can provide parenting support to Swedish parents • Observe whether the interaction and social support is only for privileged families or, on the contrary, it can be of use to any type of family.	• It was observed that 93% of those surveyed used the internet every day, of which 37% said that they went online three hours a day. The internet is perceived as a support tool that is potentially useful and accessible for educating their children even in single-parent families most at need as a way of promoting family and child welfare.
• Analitzar si existeix una bretxa digital en l'eficàcia de la recerca i la valoració dels resultats obtinguts. • Identificar el perfil d'usuaris associats a aquesta bretxa.	• Un 42 % declara que li resulta difícil trobar informació educativa útil, i un 1,2 % abandona. • Els pares amb nivells educatius alts es perceben més capaços de realitzar recerques eficients. • Les mares són les més actives, però es perceben menys hàbils en l'ús tècnic d'internet.
• Analizar si existe una brecha digital en la eficacia de las búsquedas y la valoración de los resultados obtenidos. • Identificar el perfil de usuarios asociados a dicha brecha.	• Un 42 % declara que le resulta difícil encontrar información educativa útil, y un 1,2 % abandona. • Los padres con niveles educativos altos se perciben como más capaces de realizar búsquedas eficientes. • Las madres son las más activas, pero se perciben como menos habilidosas en el manejo técnico de internet.
• Analyse whether there is a digital divide with the efficacy of research and assessment of the results obtained. • Identify the profile of users associated with this divide.	• 42% state that they find it difficult to find useful educational information and 1.2% give up. • Parents with high levels of education are perceived as more able to run efficient searches. • Mothers are more active but are perceived as less skilful in the technical handling of the internet.

Educació parental en línia (*e-parenting*)

Tal com s'ha posat de manifest, cada cop són més les famílies que acudeixen a internet, ja que els permet crear-hi xarxes de suport o cercar-hi assessorament d'experts en psicologia, educació o pediatria (Ammari & Schoenebeck, 2015; Jang, Hessek & Dworkin, 2017). Molts autors han suggerit que aquest fenomen sorgeix pel seu gran potencial per a la creació de comunitats virtuals connectades per les seves experiències vitals, la qual cosa permet la interacció entre pares i mares de qualsevol lloc i en qualsevol moment, com a complement a l'educació parental tradicional, o com a espai per a l'entrenament per mitjà de programes de formació en línia (Daneback & Plantin, 2008; Drentea & Moren-Cross, 2005; Ebata & Curtiss, 2017; Funderburk, Ware, Altshuler & Chaffin, 2008; Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016). La taula 2 mostra diferents recursos en espanyol per a pares i experts, segons el país, la tipologia i el contingut que ofereixen.

Cada cop són més les famílies que acudeixen a internet, ja que els permet crear-hi xarxes de suport o cercar-hi assessorament d'experts en psicologia, educació o pediatria (Ammari & Schoenebeck, 2015; Jang, Hessek & Dworkin, 2017).

Respecte als programes de formació parental en línia, Fernández-Rodrigo, Vaquero & Balsells (2017) van establir un **model per integrar les intervencions educatives familiars implementades amb el suport de les TIC**. Aquest model està **format per tres dimensions (suport, formació i gestió), en dos àmbits (professional i familiar)**, que, quan es combinen, generen les categories següents:

a. Suport a professionals: per consultar dubtes i compartir experiències sobre el desenvolupament d'un programa.
b. Suport a famílies: per rebre suport, tant professional com d'altres famílies.
c. Formació de professionals: per a la formació sobre l'acció socioeducativa a implementar.
d. Formació de famílies: a través de programes en línia o altres tipus d'activitats amb el suport de les TIC.
e. Gestió de dades d'ús professional: per registrar i avaluar el progrés de les famílies en les accions socioeducatives.
f. Gestió de dades amb la participació de les famílies: participen en el registre i l'avaluació del seu progrés en les accions psicoeducatives.

En una altra revisió feta per Vaquero *et al*. (2015), es van identificar dues maneres d'incorporar les TIC en programes socioeducatius per a l'educació parental:

1. Les TIC s'utilitzaven com a complement a les dinàmiques tradicionals, i donaven suport a les metodologies i a les activitats didàctiques.
2. Les TIC s'utilitzen com a base per implementar programes socioeducatius a través d'espais virtuals d'aprenentatge, i els participants realitzen totes les activitats en format en línia.

Educación parental en línea (*e-parenting*)

Tal y como se ha puesto de manifiesto, cada vez son más las familias que acuden a internet al permitirles crear redes de apoyo o buscar asesoramiento de expertos en psicología, educación o pediatría (Ammari & Schoenebeck, 2015; Jang, Hessek & Dworkin, 2017). Muchos autores han sugerido que este fenómeno surge por su gran potencial para la creación de comunidades virtuales conectadas por sus experiencias vitales, al permitir la interacción entre padres y madres de cualquier lugar y en cualquier momento, como complemento a la educación parental tradicional, o como espacio para el entrenamiento por medio de programas de formación en línea (Daneback & Plantin, 2008; Drentea & Moren-Cross, 2005; Ebata & Curtiss, 2017; Funderburk, Ware, Altshuler & Chaffin, 2008; Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016). La tabla 2 muestra diferentes recursos en español para padres y expertos, según país, tipología y contenido que ofrecen.

Respecto a los programas de formación parental en línea, Fernández-Rodrigo, Vaquero & Balsells (2017) establecieron un **modelo para integrar las intervenciones educativas familiares implementadas con el soporte de las TIC**. Este modelo está **formado por tres dimensiones (apoyo, formación y gestión), en dos niveles (profesional y familiar)**, que al combinarse generan las siguientes categorías:

a. Apoyo a profesionales: para consultar dudas y compartir experiencias sobre el desarrollo de un programa.
b. Apoyo a familias: para recibir apoyo, tanto profesional como de otras familias.
c. Formación de profesionales: para la formación sobre la acción socioeducativa a implementar.
d. Formación de familias: a través de programas en línea u otro tipo de actividades mediadas por las TIC.
e. Gestión de datos de uso profesional: para registrar y evaluar el progreso de las familias en las acciones socioeducativas.
f. Gestión de datos con la participación de las familias: participan en el registro y evaluación de su progreso en las acciones psicoeducativas.

En otra revisión realizada por Vaquero *et al.* (2015), se identifi
i
caron dos formas de incorporar las TIC en programas socioeducativos para la educación parental:

1. Las TIC se utilizan como complemento a las dinámicas tradicionales, y apoyan la metodología y las actividades didácticas.
2. Las TIC se utilizan como base para implementar programas socioeducativos a través de entornos virtuales de aprendizaje, y los participantes realizan todas las actividades en formato en línea.

E-parenting

As has been stated, there are increasingly more families who are using the internet as it enables them to create support networks or search for advice from experts in Psychology, Education and Paediatrics (Ammari and Schoenebeck, 2015; Jang, Hessek and Dworkin, 2017). Many authors have suggested that this phenomenon arises from the huge potential for creating online communities with common life experiences, as it permits interaction between parents anywhere and at any time, to supplement traditional parenting education or as an arena for learning through online education programs (Daneback and Plantin, 2008; Drentea and Moren-Cross, 2005; Ebata and Curtiss, 2017; Funderburk, Ware, Altshuler and Chaffin, 2008; Suárez, Rodríguez and Rodrigo, 2016). Table 2 shows different resources in Spanish for parents and experts, by country, type and content.

With regard to e-parenting programs, Fernández-Rodrigo, Vaquero and Balsells (2017) established **a model for integrating family education interventions implemented with the support of ICT**. This model is **comprised of three dimensions (support, training and management), in two levels (professional and family)**, which, when combined, create the following categories:

a. Support for professionals: to consult queries and share experiences regarding the development of a program.
b. Support for families: to receive support from both professionals and other families.
c. Training of professionals: for training in the socio-educational action to be implemented.
d. Training of families: through online programs or other types of activity with the support of ICT.
e. Data management for professional use: to record and assess the progress of families in socio-educational actions.
f. Data management with the participation of families: they take part in recording and assessing their progress in psycho-educational actions.

In another revision by Vaquero *et al.*, (2015), two ways of incorporating ICT into socio-educational programs for parenting education were identified:

1. ICT was used as a supplement to the traditional dynamics, providing support to educational methodologies and activities.
2. ICT is used as a basis for implementing socio-educational programs through e-learning spaces and participants completed all the activities online.

Taula 2. Diferents recursos en espanyol per a pares i experts, segons el país, la tipologia i el contingut que ofereixen (Suárez, 2017)
Tabla 2. Diferentes recursos en español para padres y expertos, según país, tipología y contenido que ofrecen (Suárez, 2017)
Table 2. Different resources in Spanish for parents and experts, by country, type and content (Suárez, 2017)

Recurs Recurso Resource	País País Country	Destinataris Destinatarios Recipients
Bebés y Más https://www.bebesymas.com/	Espanya	Mares embarassades i amb fills fins als 6 anys.
Bebés y Más https://www.bebesymas.com/	España	Madres embarazadas y con hijos hasta los 6 años.
Bebés y más https://www.bebesymas.com/	Spain	Pregnant mothers and mothers with children up to 6 years of age.
GenteChats http://www.gentechats.com/canales/28819/chat-padres.html	Espanya	Pares i mares.
GenteChats http://www.gentechats.com/canales/28819/chat-padres.html	España	Padres y madres.
GenteChats http://www.gentechats.com/canales/28819/chat-padres.html	Spain	Parents.
QidsApp http://qidsapp.com/	Espanya	Pares i mares.
QidsApp http://qidsapp.com/	España	Padres y madres.
QidsApp http://qidsapp.com/	Spain	Parents.
Chile Crece Contigo http://www.crececontigo.gob.cl/	Xile	Pares i mares amb fills de 0 a 5 anys.

Tipologia Tipología Type	Contingut Contenido Content
Pàgina web amb informació d'experts.	Un recurs amb el qual hom es pot informar i descobrir tècniques i aspectes interessants sobre la criança i l'embaràs. Una pàgina en la qual es crea una comunitat entre pares i experts per resoldre dubtes sobre l'embaràs, la infància i la criança.
Página web con información de expertos.	Un recurso donde poder informarse, descubrir técnicas y aspectos interesantes sobre la crianza y el embarazo. Una página en la que se puede crear una comunidad entre padres y expertos para resolver dudas sobre el embarazo, la infancia y la parentalidad.
Expert information website	A resource to get informed and discover techniques and interesting aspects about childcare and pregnancy. A site that creates a community between parents and experts to answer queries about pregnancy, childhood and parenting.
Portal social de xat.	Un recurs que ofereix serveis de comunicació entre persones (entre els quals, pares), fet que permet la comunicació a temps real. Disposa de nombroses sales, organitzades per categories, interessos i temàtiques.
Portal social de chat.	Un recurso que ofrece servicios de comunicación entre personas (entre ellos, padres), lo que permite la comunicación en tiempo real. Cuenta con numerosas salas organizadas por categorías, intereses y temáticas.
Social chat site.	A resource offering communication services between people, including parents, allowing real-time communication. It features numerous rooms organised by category, interest and subject area.
Aplicació creada per gestionar grups de pares.	Un grup de missatgeria tancat, a través d'una aplicació mòbil, que serveix per a la gestió de diferents tipus de grups entorn de temes com el col·legi, l'escoles bressol o llar d'infants, la família, els amics, etc. Un recurs amb el qual els pares es poden coordinar, compartir informació i organitzar-se.
Aplicación creada para gestionar grupos de padres.	Un grupo de mensajería cerrado, a través de una aplicación de móvil, que sirve para la gestión de distintos tipos de grupos en torno a temas como el colegio, la guardería, la familia, los amigos, etc. Un recurso con el que los padres se pueden coordinar, compartir información y organizarse.
App created to manage parents' groups	A closed messaging group through a mobile app that is used to manage different types of groups around issues such as schools, nurseries, family, friends, etc. A resource where parents can coordinate themselves, share information and get organised.
Pàgina web del Govern de Xile, amb un programa d'intervenció parental en línia.	Un recurs amb la finalitat d'acompanyar les famílies xilenes, protegir-les i donar-los suport integralment, a través d'accions i serveis, fent un seguiment personalitzat de la trajectòria del desenvolupament dels infants, des de l'embaràs i durant la primera infància, fins a la incorporació a l'escola.

Taula 2. Diferents recursos en espanyol per a pares i experts, segons el país, la tipologia i el contingut que ofereixen (Suárez, 2017)
Tabla 2. Diferentes recursos en español para padres y expertos, según país, tipología y contenido que ofrecen (Suárez, 2017)
Table 2. Different resources in Spanish for parents and experts, by country, type and content (Suárez, 2017)

Recurs Recurso Resource	País País Country	Destinataris Destinatarios Recipients
Chile crece contigo http://www.crececontigo.gob.cl/	Chile	Padres y madres con hijos de 0 a 5 años.
Chile crece contigo http://www.crececontigo.gob.cl/	Chile	Parents with children between 0 and 5.
Foro presencias http://presencias.net/kforos.html	Argentina	Qualsevol persona, tant pares com no pares.
Foro presencias http://presencias.net/kforos.html	Argentina	Cualquier persona, tanto padres como no padres.
Foro presencias http://presencias.net/kforos.html	Argentina	Anyone, both parents and non-parents.
Facilísimo http://foropadres.facilisimo.com/foros/?	Espanya	Pares i mares.
Facilísimo http://foropadres.facilisimo.com/foros/?	España	Padres y madres.
Facilísimo http://foropadres.facilisimo.com/foros/?	Spain	Parents
Educar en Positivo http://educarenpositivo.es	Espanya	Pares i mares.
Educar en Positivo http://educarenpositivo.es	España	Padres y madres.
Educar en Positivo http://educarenpositivo.es	Spain	Parents.

Tipologia Tipología Type	Contingut Contenido Content
Página web del Gobierno de Chile, con un programa de intervención parental en línea.	Un recurso con la finalidad de acompañar, proteger y apoyar integralmente a las familias chilenas, a través de acciones y servicios, haciendo un seguimiento personalizado de la trayectoria del desarrollo de los niños y niñas, desde el embarazo y durante la primera infancia, hasta la incorporación al colegio.
Government of Chile website with an e-parenting intervention program.	A resource with the aim of accompanying, protecting and providing comprehensive support to Chilean families through actions and services, giving personalised monitoring of the children's development, from pregnancy and early childhood up to going to school.
Grup de fòrum obert de debat.	Un recurs que recull multitud de temes (educació, violència familiar, problemes d'adolescents, aprendre i ensenyar), amb la finalitat d'intercanviar idees entre persones, discutir-les i col·laborar-hi sense fer cap tipus de distinció.
Grupo de foro abierto de debate.	Un recurso que recoge multitud de temas (educación, violencia familiar, problemas de adolescentes, aprender y enseñar), con la finalidad de intercambiar, discutir y colaborar con ideas entre personas sin hacer ningún tipo de distinción.
Open debate forum group.	A resource that brings together a great many topics, education, family violence, adolescent problems, learning and teaching, with the aim of exchanging and discussing and working with ideas between people without any type of distinction.
Grup per a pares, en una pàgina web d'informació.	Dins de la pàgina d'informació "Facilíssimo" s'hi pot trobar un recurs per a pares, un grup d'opinió, en què els usuaris poden exposar un tema d'interès per compartir o per solucionar algun dubte amb altres pares.
Foro para padres, en un sitio web de información.	Dentro de la página de información "Facilísimo" se puede encontrar un recurso para padres, un foro de opinión, donde los usuarios pueden exponer un tema de interés para compartir o para solventar alguna duda con otros padres.
Group for parents in an information website.	The "*Facilíssimo*" ("easy-peasy") information page offers a resource for parents, an opinion group, where users can put forward a topic of interest to share or to solve a query with other parents.
Pàgina web amb el suport d'investigadors, amb un programa de suport parental en línia.	Dins de la pàgina hi ha un programa estructurat, compost per cinc mòduls que ofereixen activitats interactives. Al web s'ofereixen recursos, vídeos educatius i notícies d'actualitat sobre l'educació parental.
Página web apoyada por investigadores, con un programa de apoyo parental en línea.	Dentro de la página se encuentra un programa estructurado, compuesto por cinco módulos que ofrecen actividades interactivas. En la página web se ofrecen recursos, vídeos educativos y noticias de actualidad sobre la educación parental.
Website with the support of researchers with an e-parenting support program.	The page features a structured program, comprised of five modules that offer interactive activities. The website offers resources, educational videos, latest news about parenting.

Taula 2. Diferents recursos en espanyol per a pares i experts, segons el país, la tipologia i el contingut que ofereixen (Suárez, 2017)
Tabla 2. Diferentes recursos en español para padres y expertos, según país, tipología y contenido que ofrecen (Suárez, 2017)
Table 2. Different resources in Spanish for parents and experts, by country, type and content (Suárez, 2017)

Recurs Recurso Resource	País País Country	Destinataris Destinatarios Recipients
De Papás & de Mamás http://elpais.com/agr/mamas_papas/a	Espanya	Pares i mares.
De Papás & de Mamás http://elpais.com/agr/mamas_papas/a	España	Padres y madres.
De papás & de mamás http://elpais.com/agr/mamas_papas/a	Spain	Parents.
Familias en Positivo http://familiasenpositivo.org	Espanya	Pares, mares i professionals.
Familias en Positivo http://familiasenpositivo.org	España	Padres, madres y profesionales.
Familias en Positivo http://familiasenpositivo.org	Spain	Parents and professionals.

Tipologia Tipología Type	Contingut Contenido Content
Blog del diari El País. Blog del periódico El País. Blog of the *El País* newspaper	Un blog que ofereix articles d'opinió sobre l'educació parental i la criança, notícies d'interès, vídeos educatius. Un blog que ofrece artículos de opinión sobre la educación parental y la crianza, noticias de interés, vídeos educativos. A blog that offers opinion articles on parenting education, childcare, news of interest, educational videos.
Pàgina web impulsada pel Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat i la FEMP. Página web impulsada por el Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad y la FEMP. Website promoted by the Spanish Ministry of Health, Social Services and Equality and the FEMP (Spanish Federation of Towns and Provinces).	Un web per a famílies i professionals, com a recurs per al foment de la criança positiva. Consta d'un accés extranet, per a les famílies interessades a rebre orientació i informació sobre la criança positiva, i amb un accés intranet, per a experts en l'àmbit de la intervenció familiar. Una web para familias y profesionales, como recurso para el fomento de la parentalidad positiva. Consta de acceso extranet, para las familias interesadas en recibir orientación e información sobre la parentalidad positiva, y con un acceso intranet, para expertos en el ámbito de la intervención familiar. A website for families and professionals as a resource for fostering positive parenting. With extranet access for families interested in receiving guidance and information about positive parenting. With intranet access for experts in the field of family intervention.

Objectius i metodologia

Amb la finalitat d'indagar de manera sistemàtica els estudis sobre l'educació parental en línia, s'ha plantejat una revisió exploratòria de la literatura que procedeix d'investigacions que han estat publicades principalment en revistes científiques. Seguint les propostes metodològiques d'Arksey & O'Malley (2005); de Levac, Colquhoun & O'Brien (2010), i d'Ayala-Nunes et al. (2014), s'ha dut a terme la revisió considerant els passos següents:

1. **Delimitació de les preguntes d'investigació**. Aquest monogràfic es desplega entorn de l'ús que els pares i mares fan d'internet per rebre suport en el seu exercici de criança. En aquest sentit, es plantegen cinc interrogants importants:

- Quins tipus d'eines TIC s'utilitzen per desenvolupar els programes i recursos d'educació parental en línia?
- Quins objectius i característiques tenen els programes i recursos parentals en línia?
- Quin és el perfil de les famílies que accedeixen als programes i recursos parentals en línia?
- Quins són els beneficis i les limitacions dels programes i recursos en línia per a les famílies participants?

2. **Concreció dels criteris de recerca**. En aquesta fase s'ha realitzat una estratègia de recerca per identificar articles i documents rellevants amb la finalitat de respondre a les preguntes d'investigació. Per això, s'han considerat les paraules clau següents: *online parenting, e-parenting, online support, online program, internet and parenting* i *parenting online support*. Aquestes paraules clau es tradueixen de la manera següent en català: *criança en línia, e-criança, suport en línia, programa en línia, internet i criança i suport parental en línia*. Aquestes paraules clau han estat aplicades a bases de dades d'estudis científics, principalment Scopus i Google Scholar.
3. **Selecció dels estudis**. Els estudis inicialment mostrats pels motors de recerca en les bases de dades contenien, almenys, una de les paraules clau establertes en el títol o en el seu resum. Una vegada revisats els títols i resums d'aquests documents, es van seleccionar únicament els que contenien pràctiques basades en evidències i revisions de la literatura que responien a les preguntes d'investigació. D'una banda, es van descartar els documents que s'allunyaven del focus d'investigació. D'altra banda, es van anar classificant els documents que sí que responien als cinc interrogants, els quals es van anar contestant. Finalment, els 22 estudis van ser els que encaixaven amb els criteris d'inclusió exposats.
4. **Anàlisi de les referències**. En l'última fase s'han extret les dades, la informació i els resultats de les investigacions de les referències seleccionades per poder donar resposta als cinc interrogants. Aquest contingut ha estat sintetitzat de manera narrativa i organitzada per a la redacció del monogràfic i, també, amb la finalitat d'assenyalar les implicacions per a la pràctica i les futures investigacions sobre recursos en línia per al suport a la criança.

Objetivos y metodología

Con la finalidad de indagar de modo sistemático los estudios sobre educación parental en línea, se ha planteado una revisión exploratoria de la literatura que procede de investigaciones que han sido publicadas principalmente en revistas científicas. Siguiendo las propuestas metodológicas de Arksey & O'Malley (2005); de Levac, Colquhoun & O'Brien (2010); y de Ayala-Nunes & *et al.* (2014), se ha realizado la revisión considerando los siguientes pasos:

1. **Delimitación de las preguntas de investigación**. Este monográfico se despliega en torno al uso que los padres y madres hacen de internet para recibir apoyo en el ejercicio de su parentalidad. En este sentido, se plantean cinco importantes interrogantes:

- ¿Qué tipo de herramientas TIC se emplean para desarrollar los programas y recursos de educación parental en línea?
- ¿Qué objetivos y características tienen los programas y recursos parentales en línea?
- ¿Cuál es el perfil de las familias que acceden a los programas y recursos parentales en línea?
- ¿Cuáles son los beneficios y las limitaciones de los programas y recursos en línea para las familias participantes?

2. **Concreción de los criterios de búsqueda**. En esta fase se ha realizado una estrategia de búsqueda para identificar artículos y documentos relevantes con la finalidad de responder a las preguntas de investigación. Para ello, se han considerado las siguientes palabras clave: o*nline parenting, e-parenting, online support, online program, internet and parenting* y *parenting online support*. Dichas palabras clave se traducen del siguiente modo en español: *parentalidad en línea, e-parentalidad, apoyo en línea, programa en línea, internet y parentalidad y apoyo parental en línea*. Estas palabras clave han sido aplicadas en bases de datos de estudios científicos, principalmente Scopus y Google Scholar.
3. **Selección de los estudios**. Los estudios inicialmente mostrados por los motores de búsqueda en las bases de datos contenían, al menos, una de las palabras clave establecidas en su título o en su resumen. Una vez revisados los títulos y resúmenes de dichos documentos, se seleccionaron únicamente los que contenían prácticas basadas en evidencias y revisiones de la literatura que respondían a las preguntas de investigación. Por un lado, se descartaron los documentos que se alejaban del foco de investigación. Y, por el otro lado, se fueron clasificando los documentos que sí respondían a los cinco interrogantes, que fueron respondidos. Finalmente, los 22 estudios incluidos fueron los que encajaban con los criterios de inclusión expuestos.
4. **Análisis de las referencias**. En la última fase se han extraído los datos, la información y los resultados de las investigaciones de las referencias seleccionadas para poder dar respuesta a los cinco interrogantes. Dicho contenido ha sido sintetizado de forma narrativa y organizada para la redacción del monográfico y, así mismo, con la finalidad de señalar las implicaciones para la práctica y las futuras investigaciones sobre recursos en línea para el apoyo a la parentalidad.

Objectives and methodology

With the aim of systematically exploring the studies into e-parenting, we have proposed an exploratory review of the literature from research works that have been published primarily in scientific journals. Following the methodological proposals of Arksey & O'Malley (2005), Levac, Colquhoun & O'Brien (2010) and Ayala-Nunes et al. (2014) , the review has been undertaken considering the following steps:

1. **Demarcation of the research questions**. This dossier revolves around the use that parents make of the internet to receive support in their parenting. To this effect, four important questions are asked:

- What kind of ICT tools are used to develop online parenting resources and programs?
- What are the aims and characteristics of online parenting resources and programs?
- What is the profile of the families who are users of online parenting programs and resources?
- What are the benefits and limitations of online programs and resources for participating families?

2. **Specification of the search criteria**. In this phase, a search strategy has to be carried out to identify relevant articles and documents with the aim of answering the research questions. For this reason, the following keywords have been considered: "online parenting", "e-parenting", "online support", "online program", "internet and parenting", "parenting online support". The Catalan translations of these keywords are as follows: "parentalitat online", "e-parentalitat", "suport online", "programa online", "internet i parentalitat", "suport parental online". These keywords have been applied to scientific studies databases, with Scopus and Google Scholar being the main ones.
3. **Selection of the studies**. The studies initially displayed by the search engines in the databases contained at least one of the keywords in the title or its abstract. Once the titles and abstracts of these documents had been reviewed, only those that contained practices based on evidence and reviews from the literature that answered the research questions were selected. On the one hand, documents that were distanced from the research focus were rejected. On the other, documents that did answer the four questions, answering each one of them, were classed. Finally, the 22 studies were the ones that matched the criteria for inclusion set out.
4. **Analysis of the references**. In the final phase, the data, information and results of the research works of the selected references were extracted to be able to provide an answer to the four questions. This content was summarised in a narrative and organised way for the drafting of the dossier and with the aim of signposting the implications for practice and future research into online resources for parenting.

FASE 1

Preguntes d'investigació

Quin tipus d'eines TIC s'empren per desenvolupar els recursos i programes d'educació parental online?
Quines característiques educatives tenen els programes i recursos parentals online?
Quin és el perfil de les famílies que accedeixen als programes i recursos parentals online?
Quins són els beneficis i limitacions dels programes i recursos online per a les famílies participants?

FASE 2

Criteris de recerca

Online parenting,
e-Parenting,
Online support,
Internet and pareting,
online parenting support

→ Paraules clau

→ Base de dades → Google Scholar, Scopus

FASE 3

Selecció d'estudis

→ Accés
Accessibilitat dels PDF
Llengües:
Anglès, castellà i català

→ Títol → Paraules clau

→ Resum
Paraules clau
Pràctiques basades en evidències
Revisions de la literatura

→ Text complet → Classificació en funció dels interrogants. Resum de les principals aportacions.

FASE 4

Anàlisis de dades

Consens entre autors ↔ Extracció de les idees clau

FASE 1 / PHASE 1

Preguntas de investigación / Research questions

¿Qué tipo de herramientas TIC se emplean para deserrollar los recursos y programas de educación parental online?
¿Qué características educativas tienen los programas y recursos parentales online?
¿Cuál es el perfil de las familias que acceden a los programas y recursos parentales online?
¿Cuáles son los beneficios y limitaciones de los programas y recursos online para las familias participantes?

What kind of ICT tools are used to develop online parenting resources and programs?
What are the educational characteristics of online parenting programs and resources?
What is the profile of the families who are users of online parenting programs and resources?
What are the benefits and limitations of online programs and resources for participating families?

FASE 2 / PHASE 2

Criterios de búsqueda / Search criteria

Online parenting, e-Parenting, Online support, Internet and parenting, online pareting support.
Online parenting, e-Parenting, Online support, Internet and parenting, online parenting support.

Palabras clave / Keywords ↔ Base de datos / Database

Google Scholar
Scopus
Google Scholar
Scopus

FASE 3 / PHASE 3

Selección de estudios / Selection of studies

Accesibilidad de los PDF
Idiomas: Inglés, castellano, catalán
Accessibility of PDF
Lenguages: English, Spanish, Catalan

→ Acceso / Access

→ Titulo / Title — Palabras clave / Keywords

Palabras clave
Prácticas basadas en evidencias
Revisiones de la literatura
Keywords
Evidence-based practices
Reviews of literature

→ Resumen / Abstract

→ Texto completo / Complete text

Clasificación en función de los interrogantes.
Resumen de las aportaciones principales
Classification according to the questions
Summary of main contributions

FASE 4 / PHASE 4

Análisis de datos / Data analysis

Consenso entre autores
Consensus between authors

↔ Extracción de ideas clave
Extraction of key ideas

Resultats

Quins tipus d'eines TIC s'utilitzen per desenvolupar els programes i recursos d'educació parental en línia?

Hi ha una gran diversitat d'eines TIC que permeten desenvolupar recursos i programes d'educació parental a través d'internet. Aquest tipus d'eines ha ampliat les oportunitats i possibilitats que oferien els instruments més tradicionals, com la televisió, la ràdio o el vídeo. Tal com assenyalen Baker *et al.* (2017), els recursos TIC més utilitzats acostumen a ser les pàgines web d'educació parental (65 %), les xarxes socials (45 %), els programes de televisió (19 %), els programes de ràdio (6 %), els DVD o vídeos (4 %) i els programes parentals autodirigits en línia (4 %). **La popularització d'eines com el mòbil amb accés a internet en qualsevol moment i lloc ha transformat la manera d'adquirir coneixement, des d'un model purament informacional fins a un model participatiu i col·laboratiu entre pares (Ebata & Curtiss, 2017)**.

La gran diversitat d'eines TIC que permeten desenvolupar recursos i programes d'educació parental a través d'internet, ha ampliat les oportunitats i possibilitats que oferien els instruments més tradicionals, com la televisió, la ràdio o el vídeo.

Hall & Bierman (2015), en la seva revisió de 48 estudis, van trobar que en els programes i recursos per al suport a pares i mares a través de les TIC s'utilitzaven diferents eines, com pàgines web, blogs, grups de discussió, xats, dispositius mòbils i videoconferències. Segons Nieuwboer *et al.* (2013a), els programes de suport parental que es poden trobar a internet acostumen a oferir informació (63 %), fòrums grupals (36 %), consultes amb professionals (32 %), llistes de correus (13 %) i xats de pares (13 %). Torres *et al.* (2015) assenyalen que **els programes parentals en línia estructurats i desenvolupats a través de plataformes i comunitats virtuals són molt més escassos**. No obstant això, són molt valuosos, ja que proporcionen entrenament sistemàtic sobre el desenvolupament del rol parental, i ofereixen diversos formats, com videoclips, il·lustracions, històries animades que reflecteixen diverses situacions de la vida diària en què s'il·lustren conductes parentals positives. En aquests programes s'hi ofereixen també sessions interactives a través de fòrums o xats en espais d'aprenentatge experiencial virtual. **Un exemple d'això és el programa "Educar en Positivo", que ofereix els seus materials i les seves activitats per mitjà d'espais virtuals d'aprenentatge, i que té com a finalitat l'exercici positiu del rol parental (Torres, Suárez & Rodrigo, 2014)**.

Quins objectius i característiques tenen els programes i recursos parentals en línia?

Els programes parentals en línia tenen com a objectiu reduir l'aïllament social i l'estrès parental, millorar la percepció d'autoeficàcia en la tasca parental i promoure pràctiques parentals més positives (Nieuwboer *et al.*, 2013b; Torres *et al.*, 2015). Així mateix, també pretenen proporcionar recursos de suport mutu, oferir assistència professional i proporcionar formació sobre la criança als usuaris. Els programes, en general, **ofereixen oportunitats per rebre i donar suport social en línia, consultar els professionals i millorar les competències parentals**.

Malgrat que la majoria de programes comparteixen els objectius generals prèviament assenyalats, alguns plantegen algunes especificitats, ja que estan adreçats a famílies amb fills que tenen problemes de salut (Oerman, Gerich, Ostosh & Zaleski, 2003; Oerman, Lowery & Thornley, 2003), d'altres tracten sobre l'embaràs (Carrillo-Larco *et al.*, 2012), i d'altres, sobre la millora de la conducta dels fills (Baker, Sanders & Morawska, 2017).

Resultados

¿Qué tipo de herramientas TIC se emplean para desarrollar los recursos y programas de educación parental en línea?

Existe una gran diversidad de herramientas TIC que permiten desarrollar recursos y programas de educación parental a través de internet. Este tipo de herramientas han ampliado las oportunidades y posibilidades que ofrecían los instrumentos más tradicionales, como la televisión, la radio o el vídeo. Tal y como señalan Baker *et al.* (2017), los recursos TIC más utilizados suelen ser las páginas web de educación parental (65 %), las redes sociales (45 %), los programas de televisión (19 %), los programas de radio (6 %), los DVD o vídeos (4 %) y programas parentales autodirigidos en línea (4 %). **La popularización de herramientas como el móvil con acceso a internet en cualquier momento y lugar ha transformado la manera de adquirir conocimientos, desde un modelo puramente informacional hasta un modelo participativo y colaborativo entre padres (Ebata & Curtiss, 2017)**.

Hall & Bierman (2015), en su revisión de 48 estudios, encontraron que en los programas y recursos para el apoyo a padres y madres a través de las TIC se utilizaban diferentes herramientas como páginas web, blogs, foros de discusión, chats, dispositivos móviles y videoconferencias. Según Nieuwboer *et al.* (2013a), los programas de apoyo parental que se pueden encontrar en internet suelen ofrecer información (63 %), foros grupales (36 %), consultas con profesionales (32 %), listas de correos (13 %) y chats de padres (13 %). Torres *et al.* (2015) señalan que **los programas parentales en línea estructurados y desarrollados a través de plataformas y comunidades virtuales son mucho más escasos**. Sin embargo, son muy valiosos, ya que proporcionan entrenamiento sistemático sobre el desempeño del rol parental, y ofrecen varios formatos, como videoclips, ilustraciones, historias animadas que reflejan diversas situaciones de la vida diaria en las que se ilustran conductas parentales positivas. En estos programas se ofrecen también sesiones interactivas a través de foros o chats en espacios de aprendizaje experiencial virtual. **Un ejemplo de ello es el programa "Educar en Positivo", que ofrece sus materiales y actividades por medio de entornos virtuales de aprendizaje, y que tiene como finalidad fomentar el ejercicio positivo del rol parental (Torres, Suárez & Rodrigo, 2014)**.

¿Qué objetivos y características tienen los programas y recursos parentales en línea?

Los programas parentales en línea tienen como objetivos reducir el aislamiento social y el estrés parental, mejorar la percepción de autoeficacia en la tarea parental y promover prácticas parentales más positivas (Nieuwboer *et al.*, 2013b; Torres *et al.*, 2015). Así mismo, también pretenden proporcionar recursos de soporte mutuo, ofrecer asistencia profesional y proporcionar formación sobre la parentalidad a los usuarios. Los programas, en general, **ofrecen oportunidades para recibir y dar apoyo social en línea, consultar a los profesionales y mejorar las competencias de los padres**.

Aunque la mayoría de programas compartan los objetivos generales antes señalados, algunos de ellos plantean algunas especificidades al dirigirlos a familias con hijos que tienen problemas de salud (Oerman, Gerich, Ostosh & Zaleski, 2003; Oerman, Lowery & Thornley, 2003), otros tratan sobre el embarazo (Carrillo-Larco *et al.*, 2012), y otros, sobre la mejora de la conducta de los hijos (Baker, Sanders & Morawska, 2017).

Results

What kind of ICT tools are used to develop online parenting resources and programs?

There is a wide diversity of ICT tools that enable parenting education resources and programs to be developed via the internet. These types of tools have increased the opportunities and possibilities that the more traditional tools such as television, radio and video had. As pointed out by Baker *et al.*, (2017), the most widely-used ICT resources are usually parenting education websites (65%), social media (45%), TV programs (19%), radio programs (6%), DVDs or videos (4%) and self-managed online parenting programs (4%). **The popularisation of tools such as mobile phones with internet access anywhere and at any time has transformed how knowledge is acquired from a purely informational model to a participative and collaborative model between parents (Ebata and Curtiss, 2017)**.

In their review of 48 studies, Hall and Bierman (2015) found that the parent support programmes and resources with ICT used various tools such as websites, blogs, discussion groups, chats, mobile devices and video conferences. According to Nieuwboer *et al.*, (2013a), the parenting support programs that can be found on the internet usually provide information (63%), group forums (36%), consultations with professionals (32%), email list (13%) and parents chat (13%). Torres *et al.,* (2015) point out that **the e-parenting programs structured and developed through online platforms and communities are much more scarce**. However, they are highly valuable as they provide systematic training in the development of the parenting role, offering different formats such as video clips, illustrations, animated stories reflecting different everyday life situations where positive parenting behaviour is illustrated. These programs also offer interactive sessions through forums or chats in online experiential learning spaces. **An example of this is the 'Educar en Positivo' program, which offers its materials and activities through e-learning spaces with the aim of positive parenting (Torres, Suarez and Rodrigo, 2014)**.

What are the aims and characteristics of online parenting resources and programs?

The aim of e-parenting programs is to reduce social isolation and parental stress, improve the perception of self-efficacy in the parenting task and promote more positive parenting practices (Nieuwboer *et al.,* 2013b; Torres *et al.,* 2015). They also seek to provide mutual support resources, offer professional assistance and provide training in parenting to users. Generally speaking, **the programs offer opportunities to receive and give social support online, consult professionals and improve parenting skills**.

Although most programs share the general aims set out above, some of them offer some specificities by addressing families with children with health problems (Oerman, Gerich, Ostosh and Zaleski, 2003; Oermann, Lowery, & Thornley, 2003), others cover pregnancy (Carrillo-Larco et al., 2012), and others deal with improving children's behaviour (Baker, Sanders and Morawska, 2017).

To develop and manage the different e-parenting programs and resources, there are different profiles of professionals who

Per desenvolupar i dirigir els diferents programes i recursos d'educació parental en línia, hi ha diversos perfils de professionals que intervenen en l'*e-parenting*: psicòlegs, formadors, especialistes, infermers, cuidadors, pediatres, metges, llevadores, psiquiatres, educadors i treballadors socials, terapeutes, professors i investigadors (Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013a). En aquest sentit, segons els mateixos autors, **els programes i recursos parentals en línia es poden classificar en tres tipologies**, en funció dels agents que hi estan implicats:

a. **Recursos adreçats dels professionals cap als usuaris**. Aquesta tipologia és la més predominant, i la interacció és únicament entre professional i usuari, amb la tecnologia com a mitjà de comunicació i l'acció socioeducativa a través de diversos tipus d'eines.
b. **Recursos de suport entre iguals**. Aquests recursos són un mitjà i una eina per tal que els mateixos usuaris siguin els qui interactuïn i ofereixin suport mutu.
c. **Recursos adreçats des dels professionals cap als usuaris i amb el suport entre iguals**. En aquests recursos mixtos, a més de la interacció entre professional i usuari, s'ofereixen també eines per al suport entre els mateixos pares.

Quin és el perfil de les famílies que accedeixen als programes i recursos parentals en línia?

Els estudis revisats sobre la situació socioeconòmica dels usuaris dels programes parentals en línia en descriuen diversos perfils. D'una banda, Baker, Sanders & Morawska (2017) van detectar que hi accedeixen usuaris amb diferents situacions socioeconòmiques. No obstant això, les variables socials i econòmiques de viure sense parella, tenir nivells més baixos d'educació i ingressos, i tenir diversos fills incrementaven el suport rebut en una pàgina web d'educació parental de Suècia (Sarkadi & Bremberg, 2005). Finalment, Nieuwboer, Fukkink & Hermanns (2013b) afegeixen que **els usuaris de l'*e-parenting* acostumen a ser pares primerencs amb fills la franja d'edat dels quals va des de l'embaràs fins als 21 anys, amb poc suport social, amb pocs ingressos i amb una edat mitjana de 32,3 anys**.

Els usuaris de l'e-parenting acostumen a ser pares primerencs amb fills la franja d'edat dels quals va des de l'embaràs fins als 21 anys, amb poc suport social, amb pocs ingressos i amb una edat mitjana de 32,3 anys.

Les famílies que accedeixen a programes parentals en línia acostumen a utilitzar freqüentment internet (Baker, Sanders & Morawska, 2017). En un altre estudi (Dodsworth *et al.*, 2013) també es va detectar que les famílies participants utilitzaven les TIC per a diferents tasques en la seva vida quotidiana: buscar informació (85 %), comprar (75 %), accedir a xarxes socials (34 %) i, amb menor freqüència, accedir a pel·lícules, programes de televisió, música i jocs. A més, van mostrar tenir habilitats amb l'ús d'internet i l'utilitzaven amb freqüència per accedir als correus electrònics. Eren famílies acollidores, que van utilitzar un espai virtual per rebre suport i interactuar amb treballadores socials.

Finalment, s'ha trobat que **la figura paterna té una participació escassa en l'accés a aquests recursos** (Baker, Sanders & Morawska, 2017; Sarkadi & Bremberg, 2005), com també s'afirma en altres estudis (Álvarez *et al.*, 2013; Padilla *et al.*, 2015; Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016), els quals afegeixen que **acostumen a ser les mares les qui estan més atentes a l'ús que fan els seus fills d'internet, i que intenten supervisar el que hi fan**. En resum, són les mares les qui, en aquest nou escenari de socialització, acostumen també a adquirir protagonisme i s'erigeixen en les principals usuàries dels recursos web destinats a les famílies.

Para desarrollar y dirigir los diferentes programas y recursos de educación parental en línea, hay distintos perfiles de profesionales que intervienen en el *e-parenting*: psicólogos, formadores, especialistas, enfermeros, cuidadores, pediatras, médicos, comadronas, psiquiatras, educadores y trabajadores sociales, terapeutas, maestros o investigadores (Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013a). En este sentido, según los mismos autores, los programas y recursos parentales en línea se pueden clasificar en tres tipologías, en función de los agentes que están implicados:

a. **Recursos dirigidos de los profesionales hacia los usuarios**. Esta tipología es la más predominante, y la interacción es únicamente entre profesional y usuario, con la tecnología como medio de comunicación y la acción socioeducativa a través de varios tipos de herramientas.
b. **Recursos de apoyo entre iguales**. Estos recursos son un medio y una herramienta para que los propios usuarios sean los que interactúen y se ofrezcan apoyo mutuo.
c. **Recursos dirigidos desde los profesionales hacia los usuarios y con el apoyo entre iguales**. En estos recursos mixtos, además de la interacción entre profesional y usuario, se ofrecen también herramientas para el apoyo entre los propios padres.

¿Cuál es el perfil de las familias que acceden a los programas y recursos parentales en línea?

Los estudios revisados sobre la situación socioeconómica de los usuarios de los programas parentales en línea describen diversos perfiles. Por un lado, Baker, Sanders & Morawska (2017) detectaron que acceden al apoyo parental en línea usuarios con diferentes situaciones socioeconómicas. Sin embargo, las variables sociales y económicas de vivir sin pareja, tener niveles más bajos de educación e ingresos, y tener varios hijos incrementaron el apoyo recibido en una página web de educación parental de Suecia (Sarkadi & Bremberg, 2005). Finalmente, Nieuwboer, Fukkink & Hermanns (2013b) añaden que los usuarios del *e-parenting* suelen ser padres primerizos con hijos cuya franja de edat va desde el embarazo hasta los 21 años, con poco apoyo social, con pocos ingresos, y con una edad media de 32,3 años.

Las familias que acceden a programas parentales en línea suelen utilizar frecuentemente internet (Baker, Sanders & Morawska, 2017). En otro estudio (Dodsworth *et al*., 2013) también se detectó que las familias participantes utilizaban en su vida cotidiana las TIC para diferentes tareas: buscar información (85 %), ir de compras (75 %), acceder a redes sociales (34 %) y, con menor frecuencia, acceder a películas, programas de televisión, música y juegos. Además, mostraron tener habilidad en el uso de internet y lo utilizaban con frecuencia para acceder a los correos electrónicos Eran familias acogedoras, que utilizaron un entorno virtual para recibir apoyo e interactuar con trabajadores sociales.

Finalmente, se ha hallado que **la figura paterna tiene una participación escasa en el acceso a estos recursos** (Baker, Sanders & Morawska, 2017; Sarkadi & Bremberg, 2005), como también se afirma en otros estudios (Álvarez et al., 2013; Padilla et al., 2015; Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016), los cuales añaden que **suelen ser las madres las que están más atentas al uso que dan sus hijos a internet, y que intentan supervisar lo que hacen sus hijos en internet**. En suma, son las madres las que, en este nuevo escenario de socialización, suelen también adquirir protagonismo y se erigen en las principales usuarias de los recursos web destinados a las familias.

take part in e-parenting: educational psychologists, specialists, nurses, carers, paediatricians, doctors, midwives, psychiatrists, educators and social workers, therapists, teachers and researchers (Nieuwboer, Fukkink, & Hermanns, 2013a). To this effect, according to the authors themselves, **e-parenting programs and resources can be classed into three types** depending on the agents who are involved:

a. **Resources by professionals for users**. This is the most frequently occurring type and interaction is solely between professional and user with technology as a means of communication and socio-educational action through various types of tool.
b. **Peer support resources**. These resources are a medium and a tool so that the users themselves are the ones who interact and offer mutual support.
c. **Resources by professionals for users with peer support**. In these mixed resources, as well as the interaction between professional and user, tools are also offered for support between parents.

What is the profile of the families who are users of online parenting programs and resources?

The studies reviewed into the socio-economic situation of the users of e-parenting programs describe several profiles. On the one hand, Baker, Sanders and Morawska (2017) detected that users from different socio-economic situations access them. However, the social and economic variables of being a single parent, having lower levels of education and income, and having several children increased the support received on a parenting education website in Sweden (Sarkadi & Bremberg, 2005). Finally, Nieuwboer, Fukkink, & Hermanns (2013b) add that e-parenting users are usually first-time parents with children from pregnancy to the age of 21, with little social support, with a low income, and with an average age of 32.3.

The families that access e-parenting programs are frequent internet users (Baker, Sanders, & Morawska, 2017). In another study (Dodsworth *et al*., 2013), it was also detected that the participating families used ICT in their daily life for different tasks: searching for information (85%), shopping (75%), accessing social media (34%) and, less frequently, accessing films, TV programmes, music and games. Moreover, they displayed skills in internet use and frequently used it to access emails. These were welcoming families who used an online space to receive support and interact with social workers.

Finally, it was found that the **father figure has scant participation in accessing these resources** (Baker, Sanders and Morawska, 2017; Sarkadi & Bremberg, 2005), as is also affirmed in other studies (Álvarez *et al*., 2013; Padilla *et al*., 2015; Suárez, Rodríguez and Rodrigo, 2016), which add that **it is usually the mothers who are more attentive to their children's internet use, trying to supervise what they do on it**. To summarise, it is mothers in this new socialisation scenario who also usually take on a central role and become the principal users of internet resources aimed at families.

What are the benefits and limitations of online programs and resources for participating families?

For both mothers and fathers, the use of online resources for improving their parenting is very useful as an information source.

Quins són els beneficis i les limitacions dels programes i recursos en línia per a les famílies participants?

Tant per a mares com per a pares, utilitzar recursos en línia per a la millora de la seva criança resulta de gran utilitat com a font d'informació. No obstant això, s'han destacat aspectes diferents en la figura paterna i en la materna sobre l'efecte de l'*e-parenting* (Niela-Vilén *et al.*, 2013): d'una banda, les mares senten que tenen el suport emocional i que estan afiliades en una comunitat social; d'altra banda, als pares els suposa suport per a la transició a la criança i una comunicació més amena. Sens dubte, es troba a faltar una sensibilitat superior cap a les necessitats i els gustos del pare, a fi d'ampliar el focus de contingut dels tòpics de l'embaràs i la primera infància cap a altres edats i temàtiques que poden resultar motivadors.

A més d'incrementar el sentiment de suport social, els usuaris d'aquest tipus de recursos acostumen a millorar la seva confiança, incrementar el coneixement que tenen sobre el desenvolupament evolutiu, promoure la utilització de pràctiques parentals més positives, percebre canvis en la seva manera d'actuar en el desenvolupament parental, o millorar la resolució de conflictes intraparentals i entre pares i fills i el comportament dels fills (Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016; Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013b; Torres *et al.*, 2015; Sanders, Baker & Turner, 2012).

Diversos estudis demostren la satisfacció dels usuaris amb la participació en eines i recursos parentals en línia (Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016; Niela-Vilén *et al.*, 2013). En aquesta línia, els aspectes clau per a la satisfacció dels pares i mares en el desenvolupament d'un programa parental en línia van ser tres (Love *et al.*, 2016): les famílies van coincidir que el contingut del programa va ser útil; es van sentir motivades pels jocs de plataforma i pel sistema de recompenses, el qual en va incrementar la participació; les xarxes socials del programa van fer que s'hi sentissin atretes. Per acabar, es comencen a conèixer quines són les variables de la implementació dels programes en línia que poden afavorir la satisfacció amb el programa. Així, Suárez, Rodríguez & Rodrigo (2016) van trobar que era la participació activa als fòrums, l'elaboració d'un diari personal i l'assumpció de compromisos, més que l'hora de connectar-se o el temps de durada de la connexió, el que explicava les millores al programa i la satisfacció amb ell.

La satisfacció dels usuaris amb la participació en eines i recursos parentals en línia depèn de la participació activa i l'assumpció de compromisos, entre altres, més que el tipus d'eina, l'hora o el temps de durada de la connexió.
Suárez, Rodríguez & Rodrigo (2016)

Com a limitacions de l'*e-parenting*, cal destacar l'absència d'estàndards ètics i de qualitat dels continguts existents en els recursos web per a pares. En aquest sentit, Suárez, Byrne & Rodrigo (2018) han proporcionat evidències sobre la qualitat de cent recursos web en espanyol. En el seu estudi van trobar que els webs oficials i de companyies amb autoria d'experts respectaven més la privacitat dels usuaris, en revelaven més els patrocinadors i justificaven més les seves informacions amb bases científiques que els webs o blogs amb una finalitat interactiva amb autoria dels mateixos pares. **La major qualitat ètica en aquests criteris es corresponia amb webs amb continguts que reflectien més la diversitat familiar, que mostraven igualtat de gènere, que presentaven una imatge positiva de les capacitats parentals i que utilitzaven eines de comunicació més eficaces que afavorien l'aprenentatge dels pares i les mares**.

Així mateix, és una limitació l'escassa formació específica dels professionals responsables dels recursos, per la qual cosa

¿Cuáles son los beneficios y las limitaciones de los programas y recursos en línea para las familias participantes?

Tanto para madres como para padres, utilizar recursos en línea para la mejora de su parentalidad resulta de gran utilidad como fuente de información. Sin embargo, se han destacado aspectos diferentes entre la figura paterna y la materna sobre el efecto del *e-parenting* (Niela-Vilén *et al.,* 2013): por un lado, las madres se sienten apoyadas emocionalmente y afiliadas en una comunidad social; y, por otro lado, a los padres les supone apoyo para la transición a la parentalidad y una comunicación más amena. Sin duda, se echa en falta una mayor sensibilidad hacia las necesidades y gustos del padre, con el fin de ampliar el foco de contenidos de los tópicos del embarazo y primera infancia hacia otras edades y temáticas que puedan resultar motivadores.

Además de incrementar el sentimiento de apoyo social, los usuarios de este tipo de recursos suelen mejorar su confianza, incrementar el conocimiento que tienen sobre el desarrollo evolutivo, promover la utilización de prácticas parentales más positivas, percibir cambios en su forma de actuar en el desempeño parental, o mejorar la resolución de conflictos intraparentales y entre padres e hijos y el comportamiento de los hijos (Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016; Nieuwboer, Fukkink & Hermanns, 2013b; Torres et al., 2015; Sanders, Baker & Turner, 2012).

Varios estudios demuestran la satisfacción de los usuarios con la participación en herramientas y recursos parentales en línea (Suárez, Rodríguez & Rodrigo, 2016; Niela-Vilén, *et al*., 2013). En esta línea, tres fueron los aspectos clave para la satisfacción de los padres y madres en el desarrollo de un programa parental en línea (Love *et al*., 2016): las familias consideraron que el contenido del programa fue útil; se sintieron motivadas por los juegos de la plataforma y por el sistema de recompensas, el cual incrementó su participación; las redes sociales del programa hicieron que se mantuvieran atraídas por él. Por último, se empiezan a conocer cuáles son las variables de la implementación de los programas en línea que pueden favorecer la satisfacción con el programa. Así, Suárez, Rodríguez & Rodrigo (2016) encontraron que era la participación activa en los foros, la elaboración de un diario personal y la asunción de compromisos, más que la hora de conectarse o el tiempo de duración de la conexión, lo que explicaba las mejoras en el programa y la satisfacción con este.

Como limitaciones del *e-parenting*, cabe destacar la ausencia de estándares éticos y de calidad de los contenidos existentes en los recursos web para padres. En este sentido, Suárez, Byrne & Rodrigo (2018) han proporcionado evidencias sobre la calidad de cien recursos web en español. En su estudio encontraron que las webs oficiales y de compañías con autoría de expertos respetaban más la privacidad de los usuarios, desvelaban más sus patrocinadores y justificaban más sus informaciones con bases científicas que las webs o blogs con finalidad interactiva con autoría de los propios padres. **La mayor calidad ética en estos criterios se correspondía con webs con contenidos que reflejaban más la diversidad familiar, que mostraban igualdad de género, que presentaban una imagen positiva de las capacidades parentales y que utilizaban herramientas de comunicación más eficaces que favorecían el aprendizaje de los padres y las madres**.

However, different aspects with the father and the mother figure on the effect of e-parenting have been highlighted (Niela-Vilén *et al*., 2013): mothers feel emotionally supported and part of a social community; while for fathers, it is a support for the transition to parenting and more user-friendly communication. Without a doubt, greater sensitivity is needed for the father's needs and tastes with the aim of expanding the focus of the content of the themes of pregnancy and early childhood to other ages and subject areas that may be motivating.

As well as increasing the feeling of social support, the users of this type of resource usually improve their confidence, increase the knowledge they have of growth development, promote the use of more positive parenting practices, perceive changes in their way of acting with parenting development, and improve intraparental and parent-child conflict resolution and the children's behaviour (Suárez, Rodríguez and Rodrigo, 2016; Nieuwboer, Fukkink and Hermanns, 2013b; Torres *et al*., 2015; Sanders, Baker and Turner, 2012).

Several studies show user satisfaction with participation with e-parenting tools and resources (Suárez, Rodríguez and Rodrigo, 2016; Niela-Vilén *et al*., 2013b). In this vein, there were three key aspects for parents' satisfaction with the development of an e-parenting program (Love *et al*., 2016): the families agreed that the program content was useful; they felt motivated by the games on the platform and the system of rewards, which increased their participation; the program's social media meant that they continued to be attracted by it. Finally, it began to be known which the variables of the implementation of the online programs were that may favour satisfaction with the program. Consequently, Suárez, Rodríguez and Rodrigo (2016) found that it was the active participation on the forums, writing a personal diary and the undertaking of commitments beyond when to go online or the time the connection lasted that explained the improvements to the program and the satisfaction with oneself.

As limitations to e-parenting, we should highlight the absence of the ethical and quality standards of the contents with web resources for parents. To this effect, Suarez, Byrne and Rodrigo (2018) provided evidence of the quality of 100 web resources in Spanish. Their study found that official and company websites authored by experts respected user privacy more, disclosed their sponsors more and offered more justification of their information with scientific bases than the websites or blogs with an interactive aim authored by the parents themselves. **The greater ethical quality in these criteria corresponded to websites with contents that reflected family diversity more, that showed gender equality, that presented a positive image of parenting skills and that used more effective communication tools that favoured learning by parents**.

Also a limitation is the scant specific training of the professionals responsible for the resources, with which Goss and Anthony (2009) put forward the need for these professionals to have not only specific training in family guidance but also a series of specific skills that will enable them to take on the methodological challenges of the new scenarios entailed by parenting websites, and they propose a systematic assessment model of the efficacy of web resources. To this effect, there are already proposals for the assessment of the efficacy of e-parenting programs that offer a guide and useful recommendations (Ebata and Curtiss, 2017).

Goss & Anthony (2009) plantegen la necessitat que aquests professionals tinguin, a més d'una formació específica en l'orientació familiar, una sèrie de competències específiques que els permetin assumir els reptes metodològics dels nous escenaris que suposen els portals web parentals, i proposen un model d'avaluació sistemàtica de l'eficàcia dels recursos web. En aquest sentit, ja existeixen propostes per a l'avaluació de l'eficàcia de programes parentals en línia, que ofereixen una guia i recomanacions útils (Ebata & Curtiss, 2017).

Un altre estudi assenyala les limitacions tècniques per les quals els participants poden abandonar el programa en línia (Love et al., 2016). La connectivitat i els navegadors més antics provocaven que els participants no poguessin veure correctament els vídeos del programa. A més, també va ser un obstacle per a les famílies el sorgiment de problemes tècnics, com el fet que es demanessin adreces de correu electrònic durant el registre, la manca de banda ampla suficient, la dependència de navegadors obsolets i problemes d'interfície gràfica d'usuari.

Limitacions

De la mateixa manera que les TIC cada vegada estan més incorporades a la vida quotidiana de les persones, l'estudi sobre l'ús d'internet en l'educació parental en línia està augmentant progressivament, ja que la majoria d'estudis trobats en aquesta revisió s'han publicat entre l'any 2013 i el 2017. **La investigació actual** tracta de descriure el perfil de les famílies que accedeixen als recursos parentals en línia i d'indagar quins usos fan d'internet i a quines eines en línia accedeixen per sol·licitar suport i educació parental, sigui entre pares o amb un professional. D'altra banda, tracta de descriure les característiques dels recursos i eines per a l'educació parental en línia, i d'avaluar-ne l'eficàcia i factibilitat, a més de la satisfacció per part dels usuaris. No obstant això, **no planteja actualment quines són les diferències entre els programes d'educació parental implementats presencialment, en versió mixta o en línia; els beneficis i les limitacions d'aquestes modalitats, ni quins són els elements que influeixen en els processos d'implementació des del punt de vista dels usuaris i dels professionals**.

La recerca no planteja actualment quines són les diferències entre els programes d'educació parental implementats presencialment, en versió mixta o en línia; els beneficis i les limitacions d'aquestes modalitats, ni quins són els elements que influeixen en els processos d'implementació des del punt de vista dels usuaris i dels professionals.

Com que es tracta d'una revisió de la literatura científica, les experiències no avaluades i no publicades no s'han tingut en compte. Igualment, donat el predomini en les bases de dades científiques de la literatura aportada pel context anglosaxó, també n'han pogut quedar al marge investigacions d'altres contextos. L'aproximació entre la pràctica i la investigació és necessària per abordar aquest objecte d'estudi.

Conclusions

La revisió de la literatura científica realitzada sobre l'educació parental en línia posa de manifest que recents que són les investigacions en aquest camp, fet que constata que estan emergint nous escenaris per al suport i desenvolupament de pràctiques parentals per a les famílies. El sorgiment d'aquests nous escenaris obre la porta tant a noves oportunitats de suport i desenvolupament de l'exercici de la criança com a noves modalitats d'intervenció i gestió professionals.

Malgrat que els programes d'educació parental en línia encara són escassos, actualment les famílies tenen a la seva disposi-

Así mismo, es una limitación la escasa formación específica de los profesionales responsables de los recursos, de modo que Goss & Anthony (2009) plantean la necesidad de que dichos profesionales posean, además de una formación específica en la orientación familiar, una serie de competencias específicas que les permitan asumir los retos metodológicos de los nuevos escenarios que suponen los portales web parentales, y proponen un modelo de evaluación sistemática de la eficacia de los recursos web. En este sentido, ya existen propuestas para la evaluación de la efectividad de programas parentales en línea que ofrecen una guía y recomendaciones útiles (Ebata & Curtiss, 2017).

Otro estudio señala las limitaciones técnicas por las cuales los participantes pueden abandonar un programa en línea (Love *et al.*, 2016). La conectividad y los navegadores más antiguos provocaron que los participantes no pudieran ver correctamente los vídeos del programa. Además, también fue un obstáculo para las familias el surgimiento de problemas técnicos, como el requerimiento de direcciones de correo electrónico durante el registro, falta de banda ancha suficiente, dependencia de navegadores obsoletos y problemas de interfaz gráfica de usuario.

Limitaciones

Del mismo modo que las TIC cada vez están más incorporadas en la vida cotidiana de las personas, el estudio sobre el uso de internet en la educación parental en línea está aumentando progresivamente, ya que la mayoría de estudios hallados en esta revisión se han publicado entre el año 2013 y el 2017.

La investigación actual trata de describir el perfil de las familias que acceden a los recursos parentales en línea y de indagar qué usos hacen de Internet y a qué herramientas en línea acceden para solicitar apoyo y educación parental, sea entre padres o con un profesional. Por otro lado, trata de describir las características de los recursos y herramientas para la educación parental en línea, y de evaluar su eficacia y factibilidad, además de la satisfacción por parte de los usuarios. No obstante, **no plantea actualmente cuáles son las diferencias entre los programas de educación parental implementados presencialmente, en versión mixta o en línea; los beneficios y limitaciones de dichas modalidades; ni cuáles son los elementos que influyen en los procesos de implementación desde el punto de vista de los usuarios y de los profesionales.**

Al tratarse de una revisión de literatura científica, las experiencias no evaluadas y no publicadas no se han tenido en cuenta. Igualmente, dado el predominio en las bases de datos científicas de literatura aportada por el contexto anglosajón, también han podido quedar al margen investigaciones de otros contextos. La aproximación entre la práctica y la investigación es necesaria para abordar este objeto de estudio.

Conclusiones

La revisión de la literatura científica realizada acerca de la educación parental en línea pone de manifiesto lo recientes que son las investigaciones en este campo, hecho que constata que están emergiendo nuevos escenarios para el apoyo y desarrollo de prácticas parentales para las familias. El surgimiento de estos nuevos escenarios abre la puerta tanto a nuevas oportunidades de apoyo y desarrollo del ejercicio de la parentalidad como a nuevas modalidades de intervención y gestión profesionales.

Another study points out the technical limitations that may make participants abandon the online program (Love *et al.*, 2016). Connectivity and older browsers mean that participants cannot see the program videos properly. In addition, for some families the appearance of technical problems was a barrier, such as the requirement for email addresses during registration, the lack of sufficient bandwidth, dependence on obsolete browsers and user graphic interface problems.

Limitations

In the same way that ICT is becoming increasingly more a part of people's everyday lives, the study into internet use in e-parenting is progressively increasing as the majority of the studies in this review were published between 2013 and 2017. **Current research** tries to describe the profile of the families that access e-parenting resources and to look at the uses they make of the internet and the online tools that they access to request support and parenting education, be it among parents or with a professional. Besides this, it tries to describe the characteristics of the e-parenting resources and tools and to assess their efficacy and feasibility, as well as user satisfaction. However, **it does not currently put forward what the differences are between the parenting programs implemented in person, in mixed version or online, the benefits and limitations of these types, or the elements that have an influence on the implementation processes from the point of view of the users and the professionals.**

As it is a review of the scientific literature, non-assessed and unpublished experiences have not been taken into account. Similarly, given the predominance in the scientific databases of literature from the English-speaking world, research from other contexts may have also been left out. An approximation between practice and research is needed to tackle this study object.

Conclusions

The review of the scientific literature produced on e-parenting highlights how recent research in this field is, which shows that new scenarios are emerging for the support and development of parenting practices for families. The appearance of these new scenarios opens the door both to new opportunities for support and development of parenting and to new types of intervention and professional management.

Although e-parenting programs are still scarce, families now have a great many tools and resources available to them, especially information (specialist information websites) and communication (groups and social media) where they can find support for their parenting. Depending on the use of these online resources and the participation of parents and professionals, it is observed that different ways of promoting e-parenting support exist alongside each other: some more one-way, where professionals propose activities, games, debates to families; others more self-managed, where it is the families who participate as peers; and other mixed ones, which combine the guidance of professionals with the active participation of families.

Participation in these spaces is key and therefore means a change of model for both families and professionals. With these tools, families show that they are not only ready to re-

ció una multitud d'eines i recursos, especialment d'informació (webs d'informació especialitzada) i de comunicació (grups i xarxes socials), en què poden trobar suport per a l'exercici de la seva criança. En funció de l'ús d'aquests recursos en línia i de la participació dels pares i dels professionals, s'observa que coexisteixen diferents maneres de promoure el suport parental en línia: unes més unidireccionals, en què els professionals proposen activitats, jocs, debats a les famílies; d'altres de més autogestionades, en què són les mateixes famílies les qui hi participen d'igual a igual, i d'altres de mixtes, en què es combina l'orientació dels professionals amb la participació activa de les famílies.

La participació en aquests espais és clau, i suposa, per tant, un canvi de model, tant per a les famílies com per als professionals. Les famílies, a través d'aquestes eines, demostren que no únicament estan preparades per rebre suport, sinó que també ho estan per intercanviar, compartir i debatre bones pràctiques parentals. Aquesta participació no és homogènia, ja que hi ha diferències que depenen de factors de diferent tipus, com les característiques dels pares (el gènere, l'edat, pares primerencs...), l'ús i el tipus d'ús de les eines (quotidianitat, freqüència, accés al mòbil...), altres factors de tipus tècnic (connexió, accessibilitat...) o formatius (nivell d'alfabetització o competència digital). Per als professionals, aquest canvi de model suposa l'oportunitat de poder brindar recursos de suport on i quan les famílies ho necessitin. Per a això necessiten estar capacitats sobre com promoure el suport parental en línia en aquests espais. És a dir, quin tipus de comunicacions són més adequades i efectives, com realitzar la gestió informacional i dinàmica d'aquests espais, quins són els estàndards de qualitat i d'ètica necessaris per a una implementació adequada.

Els nous escenaris per al suport i desenvolupament de pràctiques parentals en linia obren la porta a noves oportunitats de suport i desenvolupament de l'exercici de la criança, així com noves modalitats d'intervenció i gestió professionals.

La literatura mostra alguns dels beneficis que suposa l'educació parental en línia, tant per a les famílies com per als professionals. Per a les famílies, la participació en programes de criança en línia comporta beneficis emocionals i de comunicació, especialment entre les mares, les quals sovint estan més implicades en l'exercici parental. També es destaquen beneficis i millores parentals sobre la confiança dels pares i les mares o en les estratègies de resolució de conflictes. Per als professionals, l'ús correcte d'algunes estratègies de ludificació (jocs, recompenses...), de participació activa als grups o de reflexió (com el diari) afavoreixen la reflexió, el compromís i la motivació de les famílies entorn de l'exercici de la seva criança i augmenten el grau de satisfacció sobre el suport rebut en els programes d'educació parental en línia.

A tall de conclusió, **aquesta revisió permet contrastar el recorregut esperançador que el suport parental en línia té i pot tenir en un futur pròxim**. D'una banda, obre les portes a noves vies d'oferir suport parental, tant des d'una perspectiva formal com informal, basades en la comunicació, en intercanvis de bones pràctiques parentals, en l'accés i construcció compartida a fons d'informació i en la formació parental a través d'internet. D'altra banda, suposa ampliar l'impacte dels programes de formació i suport parental, en ampliar-se els espais i moments en els quals es pot donar resposta a les necessitats parentals de les famílies.

A pesar de que aún son escasos los programas de educación parental en línea, actualmente las familias tienen a su disposición multitud de herramientas y recursos, especialmente de información (webs de información especializada) y de comunicación (foros y redes sociales), donde pueden encontrar apoyo para el ejercicio de su parentalidad. En función del uso de estos recursos en línea y de la participación de los padres y los profesionales, se observa que coexisten distintas formas de promover el apoyo parental en línea: unas más unidireccionales, en las que los profesionales proponen actividades, juegos, debates a las familias; otras más autogestionadas, en las que son las mismas familias quienes participan de igual a igual; y otras mixtas, en las que se combina la orientación de los profesionales con la participación activa de las familias.

La participación en estos espacios es clave, y supone, por lo tanto, un cambio de modelo, tanto para las familias como para los profesionales. Las familias, a través de estas herramientas, demuestran que no solo están preparadas para recibir apoyo, sino también para intercambiar, compartir y debatir buenas prácticas parentales. Esta participación no es homogénea, ya que existen diferencias que dependen de factores de distinta índole, como las características de los padres (el género, la edad, padres primerizos…), el uso y tipo de uso de herramientas (cotidianidad, frecuencia, acceso móvil…), otros factores de tipo técnico (conexión, accesibilidad…) o formativos (nivel de alfabetización o competencia digital). A los profesionales, este cambio de modelo les supone la oportunidad de poder brindar recursos de apoyo donde y cuando las familias lo necesiten. Para ello necesitan estar capacitados en cómo promover el apoyo parental en línea en estos espacios. Es decir, qué tipo de comunicaciones son más adecuadas y efectivas, cómo realizar la gestión informacional y dinámica de estos espacios, cuáles son los estándares de calidad y ética necesarios para su adecuada implementación.

La literatura muestra algunos de los beneficios que supone la educación parental en línea, tanto para las familias como para los profesionales. Para las familias, la participación en programas de parentalidad en línea conlleva beneficios emocionales y de comunicación, especialmente entre las madres, las cuales están a menudo más implicadas en el ejercicio parental. También se destacan beneficios y mejoras parentales sobre la confianza de los padres y las madres o en las estrategias de resolución de conflictos. Para los profesionales, el uso adecuado de algunas estrategias de gamificación y ludificación (juegos, recompensas…), de participación activa en foros o de reflexión (como el diario) favorecen la reflexión, el compromiso y la motivación de las familias acerca del ejercicio de su parentalidad y aumentan el grado de satisfacción sobre el apoyo recibido en los programas de educación parental en línea.

A modo de conclusión, **esta revisión permite constatar el esperanzador recorrido que el apoyo parental en línea tiene y puede tener en un futuro próximo**. Por un lado, abre las puertas a nuevas vías de ofrecer apoyo parental, tanto a nivel formal como informal, basadas en la comunicación e intercambio de buenas prácticas parentales, en el acceso y construcción compartida a fuentes de información y en la formación parental a través de internet. Por otro, supone ampliar el impacto de los programas de formación y apoyo parental, al ampliarse los espacios y momentos en los que se puede dar respuesta a las necesidades parentales de las familias.

ceive support but also to exchange, share and debate good parenting practices. This participation is not homogeneous, as there are differences that depend on various kinds of factors, such as the characteristics of the parents (gender, age, first-time parents, etc.), the use and type of use of the tools (everyday use, frequency, mobile access, etc.), and other factors of a technical nature (connection, accessibility, etc.) or an educational nature (level of literacy or digital skill). For the professionals, this change of model offers the opportunity of being able to provide support resources where and when families need them. For this reason, they need to be skilled in how to promote e-parenting support in these spaces. In other words, what kinds of communication are most suitable and effective, how to carry out the information and dynamic management of these spaces, what the quality and ethical standards are that are necessary for their adequate implementation.

The literature shows some of the benefits of e-parenting both for families and for professionals. For families, participation in e-parenting programs offers emotional and communication benefits, especially between mothers, who are often more involved in parenting. Also, parenting benefits and improvements are being highlighted with regard to parents' confidence or to conflict resolution strategies. For professionals: the correct use of strategies in terms of gamification and ludification (games, rewards, etc.), of active participation in groups, or of reflection such as a diary, favour the reflection, commitment and motivation of families regarding their parenting and increase the level of satisfaction with the support received on e-parenting programs.

As a final conclusion, **this review allows us to ascertain the encouraging pathway that e-parenting support has and may have in the near future**. On the one hand, it opens the doors to new ways of offering parenting support both formally and informally, based on the communication and exchange of good parenting practices, the access to and shared construction of information sources and e-parenting. On the other hand, it involves increasing the impact of parenting education and support programs by extending them to the spaces and times when they can provide a response to families' parenting needs.

Referencies / Referencias / References

Álvarez, M.; Torres, A.; Rodríguez, E.: Padilla, S.; & Rodrigo, M. J. (2013). Attitudes and parenting dimensions in parents' regulation of Internet use by primary and secondary school children. *Computers & Education*, 67, 69-78.

Ammari, T.; & Schoenebeck, S. Y. (2015). Understanding and supporting fathers and fatherhood on social media sites. In Proceedings of the *33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*, Nueva York: ACM, 1905-1914.

Amichai-Hamburger, Y.; McKenna, K. Y.; & Tal, S. A. (2008). E-empowerment: Empowerment by the Internet. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1776-1789.

Arksey, H. & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology, 8* (1), 19-32.

Baker, S.; Sanders, M. R.; & Morawska, A. (2017). Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents' internet use for parenting. *Journal of Child and Family Studies,* 26(3), 916-927.

Bouche, G., & Migeot, V. (2008). Parental use of the Internet to seek health information and primary care utilisation for their child: a cross-sectional study. *BMC Public Health, 8*(1), 300. http://doi.org/10.1186/1471-2458-8-300

Bylund, C. L. (2005). Mothers' involvement in decision making during the birthing process: a quantitative analysis of women's online birth stories. *Health Communication*, 18(1), 23-39.

Carrillo-Larco, R. M.; Pérez-Lu, J. E.; Alvarado-Vásquez, E.; & Curioso, W. H. (2012). Evaluation of the quality of information about pregnancy found in webpages according to the Peruvian guidelines. *Revista peruana de medicina experimental y salud pública*, 29(1), 76-81.

Consejo Económico y Social de España (2017). *Informe: Nuevos hábitos de consume, cambios sociales y tecnológicos.* Departamento de publicaciones. NICES: 727-2017. http://www.ces.es/documents/10180/3557409/Inf0416.pdf

Council of Europe (2006). *Recommendation (2006): 19 Recommendation of the Committee of Ministers to Member States on policy to support positive parenting.* Estrasburgo.

Daneback, K.; & Plantin, L. (2008). Research on Parenthood and the Internet: Themes and Trends. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace,* 2(2), artículo 1. https://journals.muni.cz/cyberpsychology/article/view/4213.

Dodsworth, J., Bailey, S., Schofield, G., Cooper, N., Fleming, P., & Young, J. (2013). Internet technology: An empowering or alienating tool for communication between foster-carers and social workers? *British Journal of Social Work, 43*(4), 775 795. http://doi.org/10.1093/bjsw/bcs007

Doty, J., & Dworkin, J. (2014). Parents' of adolescents use of social networking sites. *Computers in Human Behavior, 33*, 349 355. http://doi.org/10.1016/j.chb.2013.07.012

Drentea, P.; & Moren-Cross, J. L. (2005). Social capital and social support on the web: the case of an internet mother site. *Sociology of health & illness,* 27(7), 920-943.

Dworkin, J.; Connell, J. H.; & Doty, J. L. (2013). A literature review of parents' online behaviors. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace,* 7 (2). https://journals.muni.cz/cyberpsychology/article/view/4284.

Ebata, A. T.; & Curtiss, S. L. (2017). Family life education on the technological frontier. En S. F. Duncan & H. W. Goddard (eds.), *Outreach in Family Life: Principles and Practices for Effective Family Life Outreach Education*, 3.ª ed., Thousand Oaks, CA: Sage. 236-262.

Fernández-Rodrigo, L.; Vaquero, E.; & Balsells, M. A. (2017). ICT Integration model for socio-educative family interventions. *XVII International Congress of AIFREF.*

Funderburk, B. W.; Ware, L. M.; Altshuler, E.; & Chaffin, M. (2008). Use and feasibility of telemedicine technology in the dissemination of parent-child interaction therapy. *Child maltreatment*, 13(4), 377-382.

Goss, S.; & Anthony, K. (2009). Developments in the use of technology in counselling and psychotherapy. *British Journal of Guidance & Counselling*, 37(3), 223-230.

Hall, C. M.; & Bierman, K. L. (2015). Technology-assisted interventions for parents of young children: Emerging practices, current research, and future directions. *Early childhood research quarterly*, 33, 21-32.

Jang, J.; Hessel, H.; & Dworkin, J. (2017). Parent ICT Use, Social Capital, and Parenting Efficacy. *Computers in Human Behavior*, 71, 395-401.

Love, S. M.; Sanders, M. R.; Turner, K. M.; Maurange, M.; Knott, T.; Prinz, R.; ...; & Ainsworth, A. T. (2016).
Social media and gamification: Engaging vulnerable parents in an online evidence-based parenting program. *Child abuse & neglect*, 53, 95-107.

McDaniel, B. T.; Coyne, S. M.; & Holmes, E. K. (2012).
New mothers and media use: Associations between blogging, social networking, and maternal well-being. *Maternal and Child Health Journal*, 16(7), 1509-1517.

Morris, M. R. (2014).
Social networking site use by mothers of young children. In Proceedings of the *17th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work*. Nueva York: ACM, 1272-1282.

Muñetón, M.; Suárez, A.; & Rodrigo, M. J. (2015).
El uso de recursos web como apoyo a la educación de los hijos en los padres colombianos. *Investigación & Desarrollo*, 23(1), 91-116.

Myers-Walls, J. A.; & Dworkin, J. (2015).
Parenting education without borders. Web-based Outreach. En J. J. Ponzetti (ed.), *Evidence-based Parenting Education. A global perspective.* Nueva York: Routledge, 123-139.

Nation, M.; Crusto, C.; Wandersman, A.; Kumpfer, K. L.; Seybolt, D.; Morrissey-Kane, E.; & Davino, K. (2003).
What works in prevention: Principles of effective prevention programs. *American Psychologist*, 58(6-7), 449.

Niela-Vilén, H.; Axelin, A.; Salanterä, S.; Lehtonen, L.; Tammela, O.; Salmelin, R.; & Latva, R. (2013).
Early physical contact between a mother and her NICU-infant in two university hospitals in Finland. *Midwifery*, 29(12), 1321-1330.

Niela-Vilén, H.; Axelin, A.; Salanterä, S.; & Melender, H. L. (2014).
Internet-based peer support for parents: a systematic integrative review. *International Journal of Nursing Studies,* 51(11), 1524-1537.

Nieuwboer, C. C.; Fukkink, R. G.; & Hermanns, J. M. (2013a).
Peer and professional parenting support on the Internet: a systematic review. *Cyberpsychology, behavior, and social networking,* 16(7), 518-528.

Nieuwboer, C. C.; Fukkink, R. G.; & Hermanns, J. M. (2013b).
Online programs as tools to improve parenting: A meta-analytic review. *Children and Youth Services Review*, 35(11), 1823-1829.

Oermann, M. H.; Gerich, J.; Ostosh, L.; & Zaleski, S. (2003).
Evaluation of asthma websites for patient and parent education. *Journal of Pediatric Nursing*, 18, 389-396.

Oermann, M. H.; Lowery, N. F.; & Thornley, J. (2003).
Evaluation of web sites on management of pain in children. *Pain Management Nursing*, 4, 99-105.

Padilla, S.; Rodríguez, E.; Álvarez, M.; Torres, A.; Suárez, A.; & Rodrigo, M. J. (2015).
The influence of the family educational scenario on internet use of primary and secondary school children / La influencia del escenario educativo familiar en el uso de internet en los niños de primaria y secundaria. *Infancia y aprendizaje*, 38(2), 402-434.

Plantin, L.; & Daneback, K. (2009).
Parenthood, information and support on the internet. A literature review of research on parents and professionals online. *BMC family practice*, 10(1), 34.

Rodrigo, M. J. (2010).
Promoting positive parenting in Europe: New challenges for the European Society of Developmental Psychology. *European Journal of Developmental Psychology*, 7(3), 281-294.

Rodrigo, M. J.; Máiquez, M. L.; & Martín, J. C. (2010).
Parentalidad positiva y políticas locales de apoyo a las familias. Federación Española de Municipios y Provincias (FEMP).
http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/docs/folletoParentalidad.pdf.

Rodrigo, M. J.; Máiquez, M. L.; Martín, J. C.; & Rodríguez, B. (2015).
La parentalidad positiva desde la prevención y la promoción. En M. J. Rodrigo, M. L. Máiquez, J. C. Martín, S. Byrne & B. Rodríguez (eds.), *Manual práctico en parentalidad positiva*. Madrid: Síntesis, 25-44.

Rothbaum, F.; Martland, N.; & Jannsen, J. B. (2008).
Parents' reliance on the Web to find information about children and families: Socio-economic differences in use, skills and satisfaction. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(2), 118-128.

Sanders, M. R.; Baker, S.; & Turner, K. M. (2012).
A randomized controlled trial evaluating the efficacy of Triple P Online with parents of children with early-onset conduct problems. *Behaviour research and therapy*, 50(11), 675-684.

Sarkadi, A.; & Bremberg, S. (2005).
Socially unbiased parenting support on the Internet: a cross-sectional study of users of a large Swedish parenting website. *Child: care, health and development*, 31(1), 43-52.

Seybert, H. (2012).
Internet use in households and by individuals in 2012. *Eurostat, Statistics in Focus*, 50/2012.

Seybert, H.; & Reinecke, P. (2014).
Half of Europeans used the Internet on the go and fifth saved files on Internet storage space in 2014. *Eurostat statistics in focus*, 16/2014.

Suárez, A. (2017).
Evaluación del programa 'Educar en Positivo' basado en entornos virtuales de aprendizaje experiencial, tesis doctoral. Universidad de La Laguna.

Suárez, A.; Byrne, S.; & Rodrigo, M. J. (2018).
Assessing the ethical and content quality of online parenting resources. *Comunicar*, 54, 19-28. https//doi.org/10.3916/C54-2018-02.

Suárez, A.; Rodrigo, M. J.; & Muñetón, M. A. (2016).
Parental activities seeking online parenting support: Is there a digital skill divide? *Revista de Cercetare Si Interventie Sociala*, 54, 36-54.

Suárez, A.; Rodríguez, J. A.; & Rodrigo, M. J. (2016).
The Spanish online program "Educar en Positivo" ("The Positive Parent"): Whom does it benefit the most? *Psychosocial Intervention*, 25(2), 119-126.

Torres, A.; Suárez, A.; Álvarez, M.; Padilla, S.; Rodríguez, E.; & Rodrigo, M. J. (2015).
Apoyo Parental Online. En M. J. Rodrigo, M. L. Máiquez, J. C. Martín, S Byrne & B. Rodríguez (eds.), *Manual práctico en parentalidad positiva*. Madrid: Síntesis, 245-263.

Torres, A.; Suárez, A.; & Rodrigo, M. J. (2014).
Educar en Positivo: primeros resultados y retos de futuro. *Revista Iberoamericana de Sistemas, Cibernética e Informática*, 11(2), 1-13.

Varela-Ferrío, J. V. (2015).
La brecha digital en España: estudio sobre la desigualdad postergada. Comisión Ejecutiva Confederal de UGT, Secretaría de Participación Sindical e Institucional.

Vaquero, E.; Ius, M.; Serbati, S.; Milani, P.; & Balsells, M. A. (2015).
Un análisis de la literatura en el ámbito de la intervención sociofamiliar y la tecnología: Experiencias teórico-prácticas. *XI International AIFREF Congress -Bilbao (Spain)*, junio, 10-12.

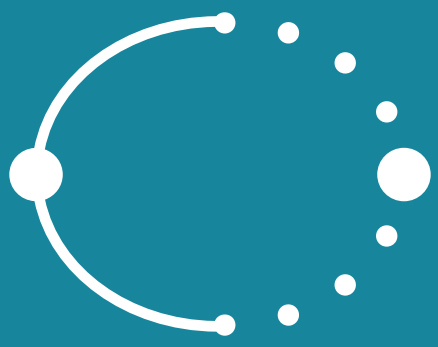

ISBN 978-84-9144-090-1